

The Project Gutenberg eBook of Lauluja ja ballaadeja, by Robert Burns

This ebook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this ebook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you'll have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

Title: Lauluja ja ballaadeja

Author: Robert Burns

Translator: Valter Juva

Release date: May 11, 2005 [EBook #15814]

Most recently updated: December 14, 2020

Language: Finnish

*** START OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK LAULUJA JA BALLAADEJA ***

Produced by Matti Järvinen and Tuija Lindholm.

LAULUJA JA BALLAADEJA

Robert Burns

Suomentanut
Valter Juva

Ensimmäisen kerran julkaissut
Kustannusosakeyhtiö Fundament 1918.

Robert Burnsin elämästä.

Skotlannin kansan lempirunoilija Robert Burns on maailmankirjallisuuden suuria lyyrikoita. Hänen runoutensa perustuu Skotlannin moni-ilmeiseen, rikkaaseen kansanrunouteen, jonka Burns kohotti korkeimpaan täydellisyyteen, nuorentaen ja hedelmöittäen samalla Englannin kansalliskirjallisuutta.

Burns on raikas luonnonrunoilija. Rousseausta riippumatta hän ihailee luontoa, jonka keskellä itse elää ja johon on kiinni kasvautunut. Hänen lemmenlaulujensa ja ballaadiensa takamona on aina kotiseutu, suurenmoisen mahtava "Ylämaa" harmaine sammalevuorineen ja hongikkorinteineen, tai

viljava "Alamaa" Clyden ja Forthin rannoilla sekä Ayr- ja Nith-virran viehkeissä laaksoissa.

Robert Burns syntyi 25 p:nä tammikuuta 1759 Allowayn kylässä Ayrshiren piirikunnassa, Etelä-Skotlannin länsiosassa. Isä oli varaton maanviljelijä, jolla oli maksettava raskas vero pahanpäiväisestä vuokratilastaan. Taloudellisista vaikeuksista huolimatta, hänen kuitenkin onnistui antaa pojilleen ajan oloihin nähden verraten hyvä koulukasvatus. Saamiaan alkeistietoja vanhin poika, Robert, sittemmin kartutti ja laajensi kautta elämänsä iän. Etenkin hän harrasti englanninkielistä runoutta. Oman maansa runoilijoista hän erittäin rakasti kansanomaista Allan Ramsayta ja Fergusonia; mutta tämän ohella hän tutustui perinpohjin Skotlannin kansanrunouteen, joka näihin aikoihin oli kirjallisissa piireissä kohonnut suureen arvoon.

Jo varsin aikaisin täytyi Robertin olla isälleen avuliaana maatöissä. Käsi auran kurjessa hän ensi nuoruudestaan alkaen sepitti luonnonraikkaita, leikillisen vilkkaita runoja, joihin hän sai aiheita omista sydänsytöistään, ympäröivästä luonnosta, havaitsemistaan pikkutapauksista työssään tai kylillä ja mailla.

Lempi ja lemmenseikkailut ovat hänen laulujensa pääasiallisena sisältönä. Robert Burnsilla on helposti syttyvä sydän; alinomaan hän on rakastunut, välistä useaan tyttöön melkein yht'aikaa, ja jokaisesta hän kirjoittaa hienon herkän runoelman. Burns'n nuoruudenaikoina oli tuskin ainoaakaan neitoa koko paikkakunnalla, jolle hän ei olisi lemmentaulua omistanut. Lempensä esineitä hän ei koskaan unhottanut, mutta taas ja taas hän ihastuu uusiin viehkeihin kasvoihin, ja jälleen on valmiina uusi, entistä ehompi laulu.

Nämä nuoruuden lemmentjutut näkyvät kuitenkin olleen laatuaan varsin viattomia. Robert Burns eli nyt onnellisinta aikaansa. Hänen herttainen, hilpeä luonteensa oli puhjennut keväisen raittiina orastamaan, ja nuorison kisoissa hän lumosi kaikki iloisella ystävällisyydellään ja lämpimällä sydämellään.

Huikentelevasta mielestään huolimatta hän kiintyi syvemmin nuoreen talontyttäreeseen, Ellison Begbie'hin, joka lopulta kuitenkin hylkäsi varattoman ihailijansa. Murtunein mielin Burns muutti v. 1780 Irvine'iin ja perusti siellä pellavarohitimon. Liike ei kannattanut, tulipalo tuhosi laitoksen, ja seuraavana vuonna Robert oli jälleen isänsä kodissa maanviljelystöissä.

Isän kuoltua v. 1784, Robert yhdessä erään veljensä kanssa vastaanotti uuden vuokratilan Mossielissä, Ayr-joen rannalla. Nyt alkoi Robert Burns'n tuotteliain runoilukausi. Suuri osa hänen parhaista ja tunnetuimmista lauluistaan on syntynyt vuosien 1784—1786 välillä. Vuokratilaa hän viljeli uupumattomalla tarmolla, kokien saattaa sen raastetut maat parempaan maanviljelyskuntoon. Mutta mikään ei auttanut. Kuivuus ja kato tekivät kaikki toiveet tyhjiksi. Maanviljelys tuotti tappiota.

Läheisessä Mauchlinen kaupungissa Burns oli saanut ystävikseen eräitä kirjallisesti sivistyneitä henkilöitä, ja vilkas seurustelu näiden kanssa oli omansa monipuolisesti kehittämään Burnsia. Hänen henkensä saavutti nyt itsetietoisien varmuuden, ja nyt hän pääsi tajuntaan runoilijanlahjoistaan ja todellisesta kutsumuksestaan. Myöskin paikkakunnan uskonnollisiin ja yhteiskunnallisiin taisteluihin hän näinä vuosina otti osaa, vastustaen silloisen presbyterisen papiston uskonkiihkoa, jyrkkyyttä ja suvaitsemattomuutta. Pian hän tuli julkisesti tunnetuksi eräistä ivalauluistaan, mutta saavutti samalla papiston vihan ja kerettiläisen maineen.

Mauchlinen kaupungissa oli tähän aikaan summa kuusi kaunotarta, jotka kaikki Burns luettelee nimeltä eräässä runossaan. Mutta "kaikkien näiden helmi" oli Johanna Armour. Tähän neitoon Robert Burns rakastui, joutuen sittemmin läheisiin suhteisiin häneen. Ankara isä ei tahtonut tietää vapaauskojasta vävykseen. Tyttären onnettomuudesta huolimatta hän loukkaavalla tavalla sulki ovensa Burnsilta ja toimitti hänelle hairauksestaan kirkonrangaistuksen tuomion.

Vihoissaan häväistyksestä, ja kun häntä lisäksi uhkasi taloudellinen tuho Mossielin vuokratilalla, päätti runoilija jättää kotimaansa ja lähteä Länsi-Intiaan, Jamaikkaan, jossa hänellä oli istutusmaan kirjanpitäjänpaikka tiedossa. Matkarahoja saadakseen hän nyt kokosi ja järjesti runoelmansa ja julkaisi ne syrjäisessä Kilmarnockissa kesällä v. 1786 kuudensadan kappaleen suuruisena painoksena. Näissä touhuissa Robert Burns oli jo toukokuulla rakastunut uudestaan, — ja syvemmin kuin koskaan ennen! Johanna Armour näytti joka tapauksessa iäksi menetetyltä, ja runoilijan herkän sydämen nyt kokonaan valtasi nuori maitotyttö, vienon henkevä Meeri Campbell, jonka hän eräänä aamuna kohtasi Montgomeryn linnan tiellä.

Kumpaisetkin olivat yhtä köyhät, kumpaisellakin oli miero edessä! Nuoret kihlautuivat ja viettivät yhdessä muutamia runollisia viikkoja Ayrin armaissa siimeistöissä. Kihlautuneiden yhteinen tuuma oli tämä: Robert matkustaa Jamaikkaan vain lyhyeksi aikaa raha-ansioille, palaa varakkaana miehenä takaisin, ja silloin solmitaan avioliitto. Tämän väliajan viettää Meeri sukulaistensa luona Ylämaassa, jossa voi saada työtä ja tilaisuutta omain myötäjäistensä valmistamiseen. Meeri lähtikin jo edeltäkäs

matkaan mitä sydämellisimmän ja hellimmän eron jälkeen.

Vaikka kiirehdimme ajan edelle, on Meeri Campbellin tarina tässä yhteydessä kerrottava loppuun.

Robert Burns ei tarvinnutkaan jättää kotimaataan. Hänen taloudellinen asemansa oli lokakuulla muuttunut. Lempiväin oli määrä jälleen kohdata toisensa; Meeri jätti sukulaisensa, mutta sairastui paluumatkalla kuumeeseen ja kuoli äkkiarvaamatta Greenockin kaupungissa.

Lempi "Ylämaan-Meeriin" oli Robert Burns'n syvin tunne, ja häntä runoilija muistaa elämänsä loppuun saakka. Tytön traagillinen kuolema jätti runoilijan mieleen kaipuun, joka yhä uudestaan puhkeaa ilmi mitä ihanimmin sävelin. Vielä niin myöhään kuin v. 1792 hän on Meerille omistanut erään kauneimpia laulujaan.

Seikka, että runoilijan ulkomaamatka jäi viime tingassa sikseen, oli riippuva siitä huomiosta, jonka hänen runokokoelmansa oli herättänyt. Tilauskirjoituksella julkaistusta runovihkosta, joka oli tuottanut Burnsille 20 punttaa, oli muutamia kappaleita eksynyt myöskin pääkaupunkiin. Runoilija oli syyskuulla jo ostanut matkalipun Clydestä Länsi-Intiaan lähtevään laivaan, kun kirje, jonka tri Blacklock oli Edinburghista kirjoittanut Burns'n ystävälle, äkkiä muutti Robert Burns'n kaikki aikaisemmat suunnitelmat. Kirjeessä annettiin suuri tunnustus runokokoelmalle ja neuvottiin, miten uusi painos siitä voitaisiin saada aikaan pääkaupungissa, niin että se tuottaisi runoilijalle taloudellisia etuja.

Burns jätti matkansa sikseen ja lähti Edinburghiin syksyllä v. 1786. Nyt hänen kohtalonsa äkkiä muuttui. Uuden painoksen tilauskirjoitus avattiin; Burns oli kuuluisa runoilija, aikansa kirjallisuuden merkkimiehiä, ja pääkaupungin kaikki seurapiirit olivat hänelle avoinna. Hienosto kilpaili saadakseen saleissaan näytellä "Ayrshiren kyntömiestä", joka osasi kirjoittaa niin kauniita lauluja, ja joka esiintymisessään ja käytöksessään oli niin älykäs, vaikka oli pelkkä moukka.

Runoilija kuitenkin oivalsi, että hienojen seurapiirien kunnianosoitukset olivat pääasiallisesti uteliaisuuden aiheuttamia. Kun ensi kiihko oli asetunut, kylmenivät välit, ja ylväs katkeruus jäi runoilijan mieleen. Muutamia todellisia suosijoita onnistui Burns kuitenkin saamaan, Glencairnin kreivin ja Gordonin herttuattaren. Ystävyyden siteet koko elämänsä ajaksi hän sitoi m. m. Cunninghamin veljesten ja William Nicolin, Edinburghin korkeakoulun opettajan kanssa. Kuinka hyvänsä, pääkaupungissa Burns ei viihtynyt. Runokokoelman uusi, melkoisesti laajennettu painos valmistui. kesällä v. 1787, tuottaen Burnsille kokonaista 500 punttaa. Hän oli nyt taloudellisesti verraten riippumaton mies.

Tällä välin oli Meeri Campbell runoilijan suruksi kuollut.

Tehtyään laajoja matkustuksia Skotlannin eri osiin, tutustuakseen lähemmin kansaansa ja maansa luontoon, vanhempaan ja uudempaan kansanrunouteen sekä kotimaisiin sävelmiin, ja huomattuaan, että hänellä pääkaupungissa ei ollut ajan pitkäään todellista kannatusta odotettavissa, hän päätti lopullisesti jättää Edinburghin ja palata takaisin maalaiselämän yksinäisyyteen. Jo matkoillaan hän oli käynyt myöskin Mauchlinessä ja siellä uudistanut suhteensa aikaisempaan lemmittyynsä Johanna Armouriin, jonka isällä ei enää ollut mitään muistutettavaa kuuluisaa vävyä vastaan.

Järjestettyään asiansa Edinburghissa, Burns vuokrasi keväällä v. 1788 kauniin Ellislandin maatilan Nith-virran rannalla Dumfriesin piirikunnassa ja meni naimisiin Johanna Armourin kanssa.

Pari ensi vuotta, Ellislandin verraten itsenäisissä oloissa, perheen keskuudessa oli onnen aikaa Robert Burnsille. Puoliso Johanna oli herttainen, toimelias vaimo ja hellästi kiintynyt huikentelemaan mieheensä, jonka elämäntapojen säännöttömyyksiä oleskelu pääkaupungissa ei suinkaan ollut parantanut. Että kiintymys todellisuudessa ja loppujen lopuksi oli molemminpuolinen, todistavat useat Burns'n runoelmat, m. m. runo "Kaledonia", joka on kirjoitettu vuotta ennen runoilijan kuolemaa.

Mutta pian ilmaantui ulkonaisia vaikeuksia. Vuokraehdot olivat ylen rasittavat, maatila oli kokonaan rappiolla, ja maanviljely osoittautui huonosti kannattavaksi. Perheen lisääntyessä, entiset säästöt pian hupenivat, ja puute alkoi ahdistaa. Saadakseen lisätuloja, Burns vastaanotti tullivartian toimen läheisessä Dumfriesin kaupungissa, hoitaen sen ohella maanviljelystään yhä edelleen v. 1791 loppuun saakka.

Vaikka vastoinkäymiset ahdistivat, ja runoilijan itsetakeisuuden kaipuu ja oman arvon tunto eivät näissä toimissa näkyneet voivan saada tyydykettä, oli Ellislandin oloaika, vuosina 1788—1792, kuitenkin runollisessa suhteessa varsin tuottelias. Yhä vielä Burns'n runosuoni uhkui ehtymättömänä ja välittömän raikkaana. Herkkyudessa, syvässä tuntemuksessa, käsittelyn hienoudessa ja muotovalmiudessa moni tämän ajanjakson runo voittaa kaikki aikaisemmat. Tältä ajalta on m. m. runo "Meerille taivaassa", Burns'n korkein runollinen ennätys.

Kun kävi mahdottomaksi hoitaa rinnan kahta ihan erilaista tointa, myi Burns vuokraoikeutensa

Ellislandiin, ja muutti v. 1792 vaihteessa Dumfriesiin, Solway-lahden rannalle, antautuen yksinomaan tullin palvelukseen. Tämä oli raskas ja Burnsille itselleen onneton askel, mutta runoilijan terveys oli huonontunut ja hän tahtoi kuoleman varalta turvata perheelleen valtioneläkkeen.

Runoilijan elämän viime jakso oli monessa suhteessa pettyneiden toiveiden katkera aika, joka saattoi hänet joskus hakemaan lohdutusta lasista. Sisäisesti hän oli tyytymätön, ja ulkonaisia selkkauksia ilmaantui. Voimakkaassa itsetunnossaan ja halveksien luokkaeroitusten rajoja, hän vilkkaalla myötätunnolla seurasi Ranskan vallankumouksen tapahtumia, mutta joutui sen kautta valtiollisesti epäiltyjen kirjoihin. Lisäksi häntä rasitti murtunut terveys. Kuitenkin hän Dumfriesissäkin saavutti monta arvokasta ystävyyttä ja sai tilaisuuden nauttia sivistyneiden naisten virkistävää seuraa. Loma-aikoinaan hän usein lähti Dumfriesistä matkoille ihailemaansa Ylämaahan ja sen raittiille tuntureille. Kirjalliset harrastukset askarruttivat Burnsia yhä edelleen, ja tuon tuostakin hänen henkensä kohosi yleisiin runo-luomiin. Tämän ohella hän ystävänsä George Thomsonin kanssa toimitti kokoelman isänmaallisia kansanlauluja ja sävelmiä, josta työstä hän auliisti kieltäytyi vastaanottamasta palkkiota.

Taloudellinen ahdinko, suru tyttären kuolemasta ja reumaattinen kuume vihdoin mursivat Robert Burns'n heikontuneen ruumiinrakenteen. Runoilija kuoli Dumfriesissä 37 vuoden iässä 21 p:nä heinäkuuta 1796.

* * * * *

Robert Burns käyttää runoelmissaan yleensä Skotlannin kansanmurretta ja vain ääni harvoin puhdasta englannin kirjakieltä. Hänen lemmentaulunsa ja balladinsa ovat aina laulettavia. Noissa lyhytsanaisissa, sointuvissa, reippaasti iskevissä rytmeissä on omituinen viehätys, mikä Burnsia vieraille kielille käännettäessä jää aina suureksi osaksi hukkaan.

Burns'n runot ovat sanan kauneimmassa merkityksessä kansanomaisia, ja useat niistä ovat muuttuneet todellisiksi kansanlauluiksi. Kaikkialla, missä englanninkieltä puhutaan, ne ovat käyneet rakkaiksi, ja on sanottu, että Englannin laajassa maailmanvallassa tuskin kuluu hetkeäkään, ilman että jossakin paikassa brittiläistä aluetta jokin Robert Burns'n laulu kajahtaisi. Hänen runoelmiaan on uudestaan ja yhä uudestaan käännetty useimmille Euroopan kielille, ja hänen hedelmöittävä vaikutuksensa eri maiden runoilijoihin on viime aikoihin saakka ollut selvästi havaittavissa.

Robert Burns on Shakespearen ja Lord Byronin välisellä ajalla Englannin alkuperäisin runoilija. Laulurunoilijana ei kukaan englantilainen häntä voita, ja Eduard Engel lausuu, että täytyy vertaukseksi ottaa Goethe nuoruudenrunoelmineen, jos mieli mainita toinen samanaikainen *laulaja* Burns'n rinnalla.

V. J.

Lauluja ja balladeja.

Hyvästi, Ylämaa!

Ylämaahan ma kaihoon, ma aina sen nään,
Ylämaahan ma kaihoon metsästäämään:
polut kauriin ma käyn läpi viidan ja maan,
Ylämaahan ma kaihoon, jos minne mä saan.
Jää hyvästi, Pohja ja vuoristovyö,
koti kunnan, miss' asuu tarmo ja työ!
Jos missä on tieni ja matkani pää,
Ylämaa ja sen kukkulat mieleeni jää.

Te hyvästi, tunturit, jäätikkömaat, ja hyvästi, laaksot ja vihreät haat! Te hyvästi, metsät ja aarniopuut, ja te vaahitiset virrat ja vuonojen suut! Ylämaahan ma kaihoon, ma aina sen nään, Ylämaahan ma kaihoon metsästäämään: polut kauriin ma käyn läpi viidan ja maan, Ylämaahan ma kaihoon, jos minne mä saan.

Roobin.

Tuli poika Kyles's' ilmoihin, mut päivä, Herran vuosikin ois turha muistaa tarkemmin, kun kyseessä on

Roobin.

Roobin oli reipas poika,
reipas rento, reipas rento;
Roobin oli reipas poika,
reipas veijon-vento!

Kuu kului vuoden vaihtehen, kuninkaan viimeist' eellisen: kun puhkui tammipakkanen, sai raittiin kehdon Roobin.

Kättilö kättä tarkastaa: "Jos eloon jää, sen nähdä saa, on pojass' aika veitikkaa, — jos pannaan nimeks Roobin!

"Myös monet kohlut mailma suo, mut sydän terve kestää nuo, ja kunnian hän meille tuo. On riemuks meille Roobin.

"Jos totta tietää uurteet nää ja kaks ja kolme viideks jää, on tyttöin mielitetty tää. Sen kyllä näyttää Roobin!

"Kun missä liikkuu, — turma vie! — on neittä nuorta täynnä tie, mut seikka tuo ei viaks lie. Siis siunaus sulle, Roobin!"

Roobin oli reipas poika, reipas rento, reipas rento; Roobin oli reipas poika, reipas veijon-vento!

Ruispientarella.

Sää leuto oli Uodin yön, ja huumas rukiin tuokse. Kuu loisti, luoden valovyön, mä läksin Annin luokse. Yö kului meiltä puolehen vain hilpein piloin siellä; mua saattoi hän nyt empien ruispientarelle vielä.

Ol' ilma sees, yö äänetön, kuu kulki taivaan tiellä. Hän tähkäin taa jäi kätköhön ruispientarella siellä. Ma hehkuin, säikyin, sykähdin, hän lempeään ei kiellä; hänt' taas ja taas ma suutelin ruispientarella siellä.

Mä häntä hain, hän hiipi luo, hän värjyi hehkumiellä: saa siunauksen hetki tuo ruispientarella siellä! Mut kautta kirkkaan kuudanyön ja aamun valon vielä: hän puhtain riemuin muistaa yön ruispientarella siellä!

Mun hurmoksiinhan useinkin, sai veikkoin ilonvietteet; kun menestyin, mä riemuitsin; toi onnen uljaat mietteet: mut innon, riemun ylimmän, min tunsin elon tiellä, toi onni ensi lemmen tän ruispientarella siellä!

Kuoro.

Käy tähkäin taa, kun viljamaa luo yöhön sulo tuokseen! On onnenmies, ken kullaa saa ruispientarelle luokseen!

Roobin leikkas ruista.

Roobin leikkas ruista, ma rinnan riivin. Hui! pienen sirpin sain, mut jäljess' yhä hiivin.

Mä lähdin kauppalaan, vein kankurille lointa. Isänsä töllillä on Roobin ilman tointa.

Ei ollut milläänkään, — voi, mitä luulla mahtoi? Jo keksi kepposet, kun talontytärt' tahtoi!

Niin vannoi: "Pöydässän sua talvest' alkain ruokin!" Hui! tyhjän isäntä ja huippakenkä tuokin!

Roobin leikkas ruista, ma rinnan riivin. Hui! pienen sirpin sain, mut jäljess' yhä hiivin.

Montgomeryn Kerttu.

Jos täytyis kankahalla nyt mun vaipassani viettää yötä, ma oisin onnenmies, jos vaan Montgomeryn Kerttu oisi myötä.

Kun riehuis tuuli tunturin, ja syysyön sade saavuttaisi, niin vuorenrotkoss' sylissäin Montgomeryn Kerttu suojan saisi.

Jos oisi mun nää linnan maat, ja vaunut, ratsut, väki vakaa, ois riemuni, kun saisin nuo Montgomeryn Kertun kanssa jakaa.

Meeri Morison.

Oi, Meeri, tule ikkunaas, yö uinuu, kiiltää kaste haan! Sä silmäs suo mun nähdä taas, ne voittaa kaikki helyt maan. Sua ilomielin vuotan vaan kuin orja aamunkoittohon, jos ikionnen palkaks saan, sun, armas Meeri Morison.

Kun eilen tanssisaliin sain, ja valot välkkyi, soitot soi, sun luonas olin aatteissain; jäin kylmäks, muut kun karkeloi. Siell' immet loisti, liehakoi ja voitti kaikkein suosion. Ma huokasin: "Ei noista, oi, oo kenkään Meeri Morison."

Miks, Meeri, riistät rauhan sen, mi eestäs kuoloon mennä vois? Sa voitko murtaa sydämen, mi sulle lempens' antoi pois? Lemmestä lempi! Etkö sois ees säälin sanaa, armoton? En usko, että tily ois sun mieles, Meeri Morison!

Elli Dunbar.

Tule kanssani mailmaan, sulo Elli Dunbar! Tule kanssani mailmaan, sulo Elli Dunbar! Sano, ostanko ratsut ja vaunutkin maar? Vai käymmekö rinnan, sulo Elli Dunbar?

En taattoas kaipaa, en mantuja maan, en heimoas neljää, sua halaan ma vaan: Tule tielle, mi väikkyä kuin taivahankaar! — Tule röijyssä tuossa, sulo Elli Dunbar!

Afton-puro.

Solu hiljaa nyt, Afton, sa kukkeaparras, solu hiljaa, ja soiva on lauluni harras; oma Meerini nukkuu, — sa loiskiva vuo, solu hiljaa ja vienoisen uinua suo!

Salon rastas, mi helkytät siimeissä ehtoon, sä kyyhky, min ruikutus kaikuvi lehtoon, puron kirkuva hyppä, te vaientukaa, — ei armahan unta nyt häiritä saa!

Niin uljahat, Afton, on tunturis laidat, joit' uurtavat ourujen välkkyvät raidat! Siell' astelen aamuin ja rinteiltä voin ma karjani nähdä ja Meerini ko'in.

Niin vihreinä niittys ja vehmastos hymyy, miss' esikko kukkii ja lehdoissa lymyy! Siell' illoin, kun kasteen jo kiiltävän nään, kera Meerin ma koivujen siimeihin jään.

Niin vienona, Afton, sa kastelet nientä, solut kaartuen Meerini mökkiä pientä! Sulo jalkoja äsken sä huuhtelit, oi, kun uomahas astuin, hän lumpeita toi!

Solu hiljaa nyt, Afton, sa kukkeaparras, solu hiljaa, ja sulle on lauluni harras; oma Meerini nukkuu, — sa loiskiva vuo, solu hiljaa ja vienoisen uinua suo!

Meeri.

Taivaanvallat, joiden suojaa kaino sydän aina saa, muilla mailla viipyessäin, Meeriä te varjelkaa! Immen hempi, sulo ruumis, puhdas niinkuin teidänkin, Meerin armas mielenhyvyys jääköön taivaan

turvihin.

Leyhkät häntä liekutelkoot, vienot, kuin hän itse on; ilma, jota hengittää hän, rintaan rauhaa tuokohon. Enkelit! kun pois mun kauas tieni vie, hänt' turvatkaa! Immen sydän olkoon mulle muilla mailla kotimaa!

Ayrin rannalla.

Jo ilta kolkko hämärtäy, syystuulen puuskat viuhuin käy, on sankka pilven sumuvyö, ja vihmoin sade maahan lyö. Olalla pyssy soilta saan, siell' linnut jätin rauhaan vaan. Jäähyväishetki tuskaa tuo, kun rantaas astun, Ayrin vuo!

Syys sänkipeltoon kyynelöi, miss' yrmyt säät ne isännöi; sen sinitaivas rauhainen jäi tieksi talvimyrskyjen. Mun hyytyy veri suonissain: ma aion pauhuun ulappain; kun laivaa viskoo aaltoin vuo, taas kaipaen armaan Ayrin luo.

Mut kuohut vyöryin käykööt vain, en pelkää turmaa rantamain; vaikk' kuolonuhka eessä ois, ei kammottaa se kurjaa vois! Mut kahlein kiinni kotiin jäin, — oi, haavat polttaa sydäntäin! Mua ahdistaa ja vaivaa nuo, kun nyt sun jätän, Ayrin vuo!

Hyvästi, Coilan vuorimaat ja laaksot, kankaat, viidat, haat, miss' suru viipyy, saattaen taas lemmen muistot mielehen. Sees olkoon, ystävä, sun ties! Myös sulle rauhaa, vihamies! — Oi, kyynelvet ei hoivaa suo: Hyvästi, armas Ayrin vuo!

Pois Intiaan tule, Meeri!

Meeri Campbellille.

Pois Intiaan tule, Meeri, jätä kanssani Skotteinmaa! Pois Intiaan tule, Meeri, meren aukean tyrskyin taa!

Siell' oranssi, sitruuna kypsyy, tuo terttuja ananas; mut Intian ihmeet kaikki on tyhjiä rinnallas.

Kautt' taivahan vannoin, Meeri: "Sinut heitän kuolossa vain", ja unhottakoon minut taivas, jos unhotan lupaustain!

Sanas anna jo mulle, Meeri, — otan liljakätöses näin! Sanas anna jo mulle, Meeri, kotirannasta lähteissäin!

Luja liittomme nyt on, Meeri,
sydän kummankin annettu pois.
Nyt koskaan emme me eroo!
Ei, hetki se kirottu ois!

Mun kultani on ruusunen.

Mun kultani on ruusunen, kuin rusoruusu haan; mun kultani kuin sävel on, mi uhkuu sointujaan.

Niin kaunis kuin sa, tyttö, oot, niin syvän lemmen luot; sua lemmin, kulta, kunnes pois ne virtaa meren vuot.

Niin, kunnes meri virtaa pois, ja sulaa vuorten jää: Sua lemmin vielä, armahin, kun suljen silmät nää.

Ja hyvästi nyt, lemmittyin!
Hyvästi hetkeks vaan!
Taas tulen luokses, lemmittyin,
vaikk' äärest' ääreen maan.

Hän veitikka on pieno.

Hän veitikka on pienu, niin veikeä ja vienu; hän on niin hellän hienu, mun vienu armahain.

Vaikk' kainu, täynnä tultu! Hän sydämen vei multa, ja alta vainoin kultu saa suojuu rinnoillain.

Hän veitikka on pienu, niin veikeä ja vienu; hän on niin hellän hienu, mun vienu armahain.

Pois huolten lentää annu, ja vaivat mailmanrannan ma hänen kanssaan kannu; nään onnen riemut vain.

Casslis-purollu.

Nyt rannat, rinteet vihannu, ja laulaa linnut, oksill' leijuin; nyt tuoksuu kielot Girvan-vuon, miss' suviöin käy kisat keijuin. Suuss' illan Casslis-puron luo vien rantain rauhaan immen kainon ja sieluun kätken katsehet, nuu silmäniskut Meerin ainon.

Ken kysyy kultuu, kunniaa, vain hurjaa huolta saa hän kantuu. Mut omaksein kun Meerin sain, mit' enää onni voiskaan antaa! Niin jään mä Casslis-puron luo, kanss' immen heitän huolten painon; ma sieluun kätken katsehet, nuu silmäniskut Meerin ainon.

Ylämaan Meeri.

Te metsärinteet, versokuu Montgomeryn linnan luonuu, maat, kukkaan käykää, virran veet, kohiskuu vaahtovuonuu! Siell' ilu kevään kerkein on, syyshohde haikein varmaan; näet siellä viime kerran näin Ylämaan Meerin armaan.

Ol' lehdet hennot koivuilla ja kukat pihlajalla, kun painoin immen povellein puun valkolatvan alla. Vait hiipi hetket kultaiset, voin kuulla sykkeet parmaan; näin valoks, innoks elämän Ylämaan Meerin armaan.

Toi ero pitkät syleilyt ja valat lujain liittoin; taas yhteen tulla luvattiin, jäähyväisiä viittoin. Mut oi, jo ruusun äkkipäin vei vilu kuolon karmaan! — Nyt nurmi peittää, haudan yö Ylämaan Meerin armaan!

Oi, kalvas nyt on rusosuu, min hehkuun suukot painoin! Ei säihky enää silmät nuu, joiss' asui puhtaus kainoin! Jäi tomuks sydän lemmeäs ja kätköön paaden harmaan, — mut säilyy muisto sielussain Ylämaan Meerin armaan!

Meerille taivaassu.

Sä viime tähti, kalvas koi, mi hymyin vilkut aamuin ain, nyt sätees taas sen päivän toi, mi Meerin riisti rinnoiltain. Oi, Meeri, henki häipynyt, miss' asut tuolla väikkeessä? Mun, vaisun, voitko nähdä nyt, nää murheet kuulla ystäväs?

Kuink' unhottaisin päivän tuon ja Ayrin armaat siimehet, kun liiton teimme luonuu: oi, eronhetket kaihoiset! Ei ikaikain kulkuhun nuu riemuin muistot häivy pois, sun kuvassu, viime suukkos sun! — Ken viimeiseks sen luullut ois?

Ayr solui, hiekkuan loiskahtain, sen kätki viidat metsämaan, ja koivut, kukat pihlajain loi sulo seutuun tuoksujuun. Liversi linnut, lempi soi, jäi kielot kainot patjoikses; — oi, liian joutuin lännen koi toi hetket illan mielehes!

Nuu maisemat ma aina nään, visusti vaalin muiston tuon! Oi mieleen yhä syvempään se uurtuu vain, kuin uonu vuon! Sä Meeri, henki häipynyt, miss' asut tuolla väikkeessä? Mun vaisun, voitko nähdä nyt, nää murheet kuulla ystäväs?

Ballochmylen maat.

Käy Catrine-metsä kellervään, syyshohteen nurmet, kentät saa; ei leivo laula niityillään ja luontu hiljaa uinahtuu. Syys-teiltä Meerin laulu raikas se helkkyi, täyttäin lehdot, haat, ja kaukometsä vastaan

kaikas: "Hyvästi, Ballochmylen maat!"

Taas kukat takaa talven jään ne kentät, laaksot kirjavoi; käy linnut esiin kätköistään, ja ilmaan riemulaulut soi. Mut pois jää multa laulupuistot ja sulo siimeet kukikkaat; hyvästi, Ayr, ja armaat muistot, hyvästi, Ballochmylen maat!

Vaikk' kävis mistä tuulen tie.

Vaikk' kävis mistä tuulen tie, sain rakkaaks länsituulen; se saapuu luota lemmityn, tuo viestit armaan huulen. Veet välill' on, vyö hongikon ja vuoret ilmanrannan; mut aikaan työn ja uniss' yön oon aina luona Hannan.

Sun nään, kun kukat tuoksuilee ja hohtaa kasteess' aamun; sun äänes lintuin lauluss' soi ja ihastuksiin saa mun! Jos missä vaan on kielo haan, tai lilja puron-sannan, jos pesällään mä kyyhkyn nään, ne mieleeni tuo Hannan.

Ja Clyden rannall' liiveissään on neidoill' lastikoita; mut vaikka vaatteet hienot on, ei Hannaani he voita. Kun kauppalaan hän saapuu vaan, on muita kaunihimpi; sen joka mies ja poika ties, vaikk' onkin röijyss' impi.

Et vartta nää niin viehkeää, mut hymy saa sun taikaan, ja silmät nuo ne säihkeen luo, kuin kaste aamun aikaan! Hän veikaroi, taas olla voi luo äidin mieli keidon. Mua lempii hän, — vain seikan tän voit väittää viaks neidon.

Oi, leyhki, länsi vienoinen, kautt' alhoin, metsänrantain; mailt' tuoksujen sä mettisten suo tulla simaa kantain! Sa pojan luo taas tyttö tuo, luo kevätkoivun kannan! Pois huolet jäis, kun hymyais taas sulo huulet Hannan.

Taas valat sois, ja siimeiss' ois niin armaat meillä retket; oi, minkä hurman kohtaus tois, min kaihon eronhetket! Sa Taivainen, vain tiedät sen, kuink' kaikki hälle annan ja ainiaks ma kalleimmaks sain rakkaan sulo Hannan!

Hannalle.

En, Hanna, jää vain kasvojas ja varttas ihannoimaan, vaikk' ilmestyen sulossas, saat veret kuumat soimaan. Tuo hempi itse olennon mua viehtää, hurmaa, impi; sun muotos mulle kallis on, sydämes kallihimpi.

Oi, iät päivät tuota vaan ma hartain mielin soisin, ett' onnekaaksi ainiaan mä tiesi tehdä voisin. Sä hälle, taivas lempeä, suo riemua vain seestä! Kanss' armaan elää mielin mä, käyn kuoloon armaan eestä.

Jos Parnassolle nousta voisin.

Jos Parnassolle nousta voisin, tai runon hetteillä mä oisin, niin sulokielin ilmi toisin, kuink', armahin, sua lemmin. Mut Corsincon vain siintää tuolla! Runottareni Nithin vuolla sä itse oot, kun Pohjan puolla ma laulan, kuin sua lemmin.

Siis, runotar, suo soinnut mulle ja innon sanat ihailulle, kun suviaamuun laulan sulle, kuink', ainoinen, sua lemmin. Niin norjin liikkein haassa leijaat: nään hoikan vartes, silmäs seijaat, mun veikeänä luokses veijaat, — kautt' taivasten, sua lemmin!

Öin, päivin, kentällä ja ko'issa sua muistan, helkyt lauleloissa, et aatoksistain ole poissa; kuin henkeäin sua lemmin. Vaikk' aavain taa veis tieni milloin, pois maille, miss' on päivä illoin, ma kuoloon saakka vielä silloin, myös sielläkin sua lemmin.

John Anderson.

John Anderson, mun ystäväin, kun vietettiin me häät, sull' oli mustat hiukset ja sorjat poskipäät. Jo otsaas kurtut sait, John, ja lunta hiuksiss' on; mut siunaan valkohapsias, mun ystäväni, John.

John Anderson, mun ystäväin, kun noustiin kukkulaa, sun kanssas monta päivää mä vietin riemuisaa. Nyt alas kulku käy, John, mut tiemme yksi on; ja rinnan laaksoon uinutaan, mun ystäväni, John.

Tarhuri Jörö-Jaakko.

Kun kevät saapuvi kukkasin, ja puut käy puistossa lehtihin, niin touhut, touhut on sullakin, sa tarhuri Jörö-Jaakko. Vuot kaikki kuohuvat vaativöin, taas rastas lempeä laulaa öin, sa tunnet tuoksua lehvistöin, voi, tarhuri Jörö-Jaakko!

Jänis aamukoissa kun jättää haat, maas penkoo, popsien istukkaat, läpi kasteheinikon hätään saat, sa tarhuri Jörö-Jaakko. Kun päivä painuvi läntehen ja sulkee yöksi jo uutimen, luo armaan lähdet sä rientäen, myös tarhuri Jörö-Jaakko!

Tullut läpi viljan.

Viljast' tullut, pikku rukka, läpi viljamaan; on kosteana helma, sukka, viljast' tullessaan.

Jenni on kuin aurankukka
viljass' ainiaan:
on kosteana helma, sukka,
viljast' tullessaan.

Jos sun, kukka, kohtas Jukka, viljaan hiipien! Soi ehkä Jukka suuta, kukka, — nähnyt ken?

Jos sun, kukka, kohtas Jukka, tullen läpi haan! Soi ehkä Jukka suuta, kukka, — käynkö kertomaan?

Jenni on kuin aurankukka viljass' ainiaan: on kosteana helma, sukka, viljast'
tullessaan.

Jaska, sa siellä!

Jaska, sa siellä, tiedustas vielä, suostunko kullaksesi Jaska, sa siellä!

Jos kysyt kullakses, ehkä en kiellä. Pyydäskin kullakses tässä nyt tiellä!

Lienetkö tullakses suukoinkin vielä: vaatinet kullakses, ei sua niellä!

Jaska, sa siellä, tiedustas vielä, suostunko kullakses! Jaska, sa siellä!

On kaihoin syynä mielitetty.

Ma kaihoan — mut vaiti oon, — on kaihoin syynä mielitetty! Oi, yksin pitkät talviyöt mun valvomaan saa mielitetty. On tuskaks mielitetty! On riemuks mielitetty! Mun kiertämään vaikk' ääret maan vois saada mielitetty!

Sä lemmen puhtaan valtias, oi, ota turviis mielitetty! Sä hymys hellä häneen luo, tuo kaukaa kotiin mielitetty. On tuskaks mielitetty! On riemuks mielitetty! Mun sais — oi, mihin kaikkeen mun vois saada mielitetty!

Viime suudelma nyt sulta.

Viime suudelma nyt sulta, — hyvästi, ja iäks, kulta! Murhein sulle, kyynelöiden pyhitän mä kaipuut

öiden. Sit' en kurjaks sano vielä, kelle toivo tuikkii tiellä: Mulle ei näy lohduitusta, tähdetön on yöni musta!

Houreen huumako mun sytti? Ei sua vastustaa voi, tytti! Näin sun vain, ja sydän kiehtyi, sinuun vain se iäks viehtyi! — Ei ois oltu lemmeikäitä, lemness' ei niin lyhytpäitä, tultu yhteen, — menty eriin, sydän nyt ei sortuis veriin.

Hyvästi, sä viehkein, vienoin! Hyvästi, sä hennoin, hienoin! Sulle ilot, onni lauha, toivo, lemmenriemu, rauha! Viime suudelma nyt sulta, — hyvästi, ja iäks, kulta! Murhein sulle, kyynelöiden pyhitän mä kaipuut öiden.

Jäi talven valta taa.

Jäi talven valta taa, ja vihdoin suvi saa, taas laulelut pikkulintuin soi; ilo täyttää keväthaan, mut murhe mun on vaan, kun kulta mun hylkäsi, oi!

Haan ruusukukan luo, miss' soluu sinivuo, nyt perhonen liihotella voi; sydän pieni sykähtää, se lemmen lumoon jää, mut kulta mun hylkäsi, oi!

Kuin aurinko, mi käy ja horjuvan ei näy, mun lempeni on muuttumaton, mut perhon on kuin kuu, mi aina uudistuu ja jo käänteessä vaihtunut on.

Mun sääli on, kun mies, mi kylmäks tytön ties, pois lempensä ainiaaksi soi! Mä itsehän sen koin, kuink' on hän onnetoin: — ei kenkään häntä hoivata voi!

Mieleni on raskas.

Mieleni on raskas, mä itken yöt ja päivät; aikaa sitten riemut ne vieraiks mulle jäivät: mä hyljättynä yksin saan kuormaani kantaa, ja säälin sulo hoivaa ei kenkään tahdo antaa.

Lemmellä on auvot, ma tunsin sen leimun, lemmellä on murheet, ja tuskihin se vei mun; mun vertyy sydän kuiviin, ma vuodosta haavan jo herpooavan sen tunnen ja rauhaa pian saavan.

Onni olis tuolla, miss' istuimme rinnan kirkkaan puron luona ja lehvistöissä linnan; siell' ystäväni astuu, mua muistellen varmaan, — oi, silmät pian pyyhkis hän ikävöivän armaan!

Niin vapaa olin, riemuinen.

Niin vapaa olin, riemuinen, kun lauloin aamukoihin; mut lännen poika, kankuri toi tuskaa lauleloihin.

Kun käytte, tytöt, kankuriin
ja viette sinne työtä,
niin taivaltaa te muistakaa
taas kotiin ennen yötä!

Mun laitto iäiti kaupunkiin:
"Käy, kehi kankaas loimi!"
Mut kehinpuuta käyttäissään,
toi sydänhuolta toimi.

Ja kaunis lännen kankuri sai kuteelle jo kankaan; kuin pauloin sitoi sydämein hän joka niiden lankaan.

Vait istuin siinä kehien, kun sukkula se ensi; mut kaiteen joka iskuhun mun veret poskiin lensi.

Kuu verkkaan vaipui läntehen, loi yöhön kalvaan valon, kun kaunis lännen kankuri mua saattoi kautta salon.

Mit' toivottu ja tehty lie, se salaan jäädä sietää; mut oi! ma pelkään, kohta sen jo kylät kaikki tietää.

Kun käytte, tytöt, kankuriin ja viette sinne työtä, niin taivaltaa te muistakaa taas
kotiin ennen yötä!

Gallan rannalla.

Pojat sorjat on Gallan rannan, pojat sorjat on Gallan rannan! Puron poikki ma seuraan armastain ja kahlaten helmoja kannan.

"Yli otsas kutrit ne kaareutuu, niin siintää silmäs, sä impi pieno; niin hohtaa posket, ja hymyy suu, joka suukosta rakkaammaks saan sun, vieno!"

Yli kangasmaan, yli kanervain, yli hienon, huuhdotun sannan! Puron poikki ma seuraan armastain ja kahlaten helmoja kannan.

"Pois vaapukkaan läpi viitojen, pois vaapukkaan, oma kulta vieno! Hävis sukkanauhas silkkinen, — nyt mättäällä istuu ja itkee pieno!"

Pojat sorjat on Gallan rannan, pojat sorjat on Gallan rannan! Puron poikki ma seuraan armastain ja kahlaten helmoja kannan.

Meidän armas Perthin Maikki.

Dyen sillall', luona Darletin, me vielä viivähdimme kaikin. Hei, aamukoissa pikarin me joimme kunniaksi Maikin, meidän armaan Perthin Maikin. Kalle vaippans' antaa sai: — sen maksoi suukko Maikin!

"Niin silmä sees, niin hoikka vyö, ja suu —" Niin vai! sa ensin naikin! Sai hehkuun meidät kutrein yö ja raikkaat rusohuulet Maikin, meidän armaan Perthin Maikin. Kalle vaippans' antaa sai: — sen maksoi suukko Maikin!

Me iltaan jäimme karkeloon, kun soittajat jo kylläns' saikin. "Hei, Kalle kaikki maksakoon, myös hän vei suukon suulta Maikin, meidän armaan Perthin Maikin!" Kalle vaippans' antaa sai: — sen maksoi suukko Maikin!

Niin pitkä on ja kolkko yö.

Niin pitkä on ja kolkko yö, kun kauas lähti kulta! Yöt umpeen valvon vuoteellain, jää uni vaivatulta. Yöt umpeen valvon vuoteellain, jää uni vaivatulta.

Kun onnen aikaa aattelen, min vietin kanssas, kulta, ja muilla mailla kuljet nyt, on poissa rauha multa. Kun muilla mailla kuljet nyt, on poissa rauha multa.

Yön raskaat hetket hievahtaa ei muista kaihoilulta. Kuin vilahtain ne kiiti pois, kun istuin kanssas, kulta. Kuin vilahtain ne kiiti pois, kun istuin kanssas, kulta.

Jo taatto kielsi, äiti kielsi.

Jo taatto kielsi, äiti kielsi, ei kieltoa kuullut hän; ei tyttö kuullut, ei liemen luullut niin karvaaks kääntyvän. Ja poikahuippari Hyppy-Heikki, hän petti kaunoisen. Oi, poikahuippari Hyppy-Heikki, kun petti kaunoisen!

Kili, lehmä ja allas, nurmenkallas, — sata taatolla taskussaan! Lisäks impi kaino ja torpan aino, sulo, viehkeä katseeltaan! Mut poikahuippari Hyppy-Heikki, hän petti kaunoisen. Oi, poikahuippari Hyppy-Heikki, kun petti kaunoisen!

Myllärin Miska.

Hui hai, Myllärin Miska, jauhomekko mies! Pussiin markkoja pyytää, penneiks jäävän ties. Niin oli jauhossa mies, jauhossa lakki ja niska, jauhoinen oli suu, jolla suuteli Miska.

Hei, sitä Myllärin Miskaa, säkkein jauhajaa! Siinä se virkamies on, kokoo tavaraa; jauhoja laariin saa, markkoja arkkuun viskaa. Sattuis, — liivini sais Myllärin Jauho-Miska!

Vekkuli-Ville.

Sa hurja Vekkuli-Ville! — Hän markkinoille saa; hän aikoo viulunsa myydä ja ostaa rihkamaa. Mut kun tuli luopua siitä, sulii silmät kyyneliin. Sa hurja Vekkuli-Ville, no terve näkemiin!

Hei, Ville, myy sie viulus, ei sillä sielua lie! Hei, Ville, myy sie viulus, ja osta viinaa sie! — "Jos myin oman rakkaan viulun, mua hurjaks he luulla vois: niin monta riemun päivää me yhdessä soitimme pois."

Mut kun tulin Taivalkylään, kävin kievariss' äkkipäin ja hurjan Vekkuli-Villen jalat ristissä pöydällä näin; hän kumppaniseurass' istui, sulii kaikki hurmoksiin. Sa hurja Vekkuli-Ville, no, terve näkemiin!

Bruce sotajoukolleen ennen
Bannockburnin taistelua.

Pojat uljaan Wallace'in, usein teitä johdatin: voittoon nyt ja kuoloonkin käykää klaaneittain!

Tää on päivä, hetki tää, tuoss' on joukko tasapää; Edvard uhkaa, — jälkeen jää kahleet, sorto lain.

Ken se oiskaan pelko-mies!
Keltä sortaa saadaan lies?
Kelle kelpaa orjan ies?
Pois hän joukostain!

Kenpä eestä kuninkaan
miekkaan käy ja lain ja maan?
Ken jää vapaaks kuollessaan?
Taistoon seurassain!

Nimeen sorron synkän yön, nimeen lasten orjantyön: viime hengenvetoon lyön, puollan kotiaini!

Mies ja mies te taistelkaa!
Iskut kohtaa sortajaa!
Joka isku vapauttaa! —
Voittoon, kuoloon vain!

Hyvästi, maine Skotlannin!

Hyvästi, maine Skotlannin ja vanha voimas tunto! Hyvästi Skottein nimikin ja miehen mieli ja kunto!
Miss' soluu Tweed ja mereen saa, miss' Sark käy Solwayta kohti, nyt Englannill' on rajamaa, —
rutiruojat ne maattamme johti!

Mitä taistot kaikki ei tehnehet, ei väkivalta ja kettuus, sen aikaan nyt sai lahjukset ja harvain kurjien pettuus. Jäi Englannin miekka pilkaks vaan, ja uljuus meissä hohti, mut vieras kulta lannisti maan, —
rutiruojat ne maattamme johti!

Oi, miks sain nähdä päivät nää, kun maan he möi ja osti! Jos kuollut ma oisin, harmaapää, kun Bruce ja Wallace kosti! Mut uhkapäin mä huudan näin, — ja ken sit' eittää tohti —: maan petos löi ja kultaan möi, —
rutiruojat ne maattamme johti!

Kuningatar Maria Stuartin valitus kevään saapuessa.

Jo maa sai verhon vihreän, puut lehteen käy ja kukkaan, ja satakaunot kaistojaan jo kutoo nurmen nukkaan. Nyt päivä kirkas säteitään luo sini-ilmain heloon; mut valoa ei mikään luo mun, kurjan vangin eloon.

Jo aamu-utuun ilmoilleen saa leivo liittää laulain; soi päiväll' ilot kerttujen lymystä viidan vaulain; yörastas saloon helkyttää suuss' illan unelmoivan: Vapaus, lempi niiden on, — mist' onneton sais hoivan?

Nyt esikot ne täyttää haat ja liljat puroin juoksut; tuo tuuli lemut pihlajain ja tuomistoiden tuoksut. Maan halvin tyttö vapain tein käy luonnoss' ihanassa; mut kuningatar Skotlannin vain kituu vankilassa.

Kun ruhtinatar Ranskanmaan ma nuorna olin ennen, niin liedoin mielin heräsin, iloitsin maata mennän. Oon kuningatar Skotlannin, näin kurjaa kavallusta; mua vieraat kahleet painaa nyt ja ikimurhe musta.

Mut sulle, sisko, — vihamies! — mi turvaat salajuoniis, jo kosto miekkaa teroittaa, jok' iskee sydänsuoniis! Et naisen rintaa tajunnut, miss' säälintunteet palaa, et hoivaa, jota haavahan voi naisen kyynel valaa.

Sa poika! tielles suopeina hymyilkööt tähdet taivaan, jott' auvoks, loistoks valta ois, mi äidin johti vaivaan! Jää turviin vihamiehiltäin, tai heidät itsees liitä; mut äitis ystävän jos näät, mua muistain, häntä kiitä.

Pian säteet kesäauringin jää ristikostain kaihoon! Ei enää lainehia luo syystuulet kultalaihoon! Kun synkkään kuolinkoppihin säät talven vielä pauhaa, niin ensi kevään kukkaset koristaa haudan rauhaa!

Maanpakolainen.

"Vain turvaks lain ja kuninkaan me Skotlannista lähtiin; vain teillä lain ja kuninkaan me Iirin-rannat nähtiin, kulta, me Iirin-rannat nähtiin.

"Min uljuus voi, se tehtihin, mut turhaks kääntyi koitos. Nyt lempi jää ja synnyinmaa, taa merten lähden loitos, kulta, taa merten lähden loitos!"

Hän katseen Iirin-rantaan loi, miss' salaa vuotti haaksi; hän ratsuaan löi ohjaksin: "Hyvästi ainiaaksi! Kulta, hyvästi ainiaaksi!"

Soturit palaa, merimies taas kotiin purttaan johtaa; mut iäks armaan kadotin, en koskaan häntä kohtaa. Kulta, sua koskaan en mä kohtaa!

Kun hämärtyy, ja tyynnä maa jo uneen vaipuu illoin, hänt' aatellen, mi kauas läks, mä yksin itken silloin. Kulta, sua yksin itken silloin!

Hatun keikkua anna!

Nuor Jehki kun kaupunkiin tuli vuorilta vasta, niin kurkisti tukka lakin halkeamasta. Nyt hattu ja sulka on päähän panna. — Sa uljas Jehkini, hei, hatun keikkua anna!

Hatun keikkua anna vaan, ja liehuta sulkaa! Nyt taistohon, raukat, rajan takaa te tulkaa! Saa kyydin, ken miekkaa ei kourassa kannaa. — Sa uljas Jehkini, hei, hatun keikkua anna!

Ei voiteta rauhaa, jos Jaakko ei palaa.

Suuss' illan, miss' ylpeän linnan ma nään, soi laulelo vanhuksen harmajapään, ja poskia laulajan kyynelet valaa: "Ei voiteta rauhaa, jos Jaakko ei palaa.

"Sota kirkkoa raasti ja vaimensi maan, näät kiistoja, sortoa, vainoa vaan; ei lausuta julki, mut huokaamme salaa: ei voiteta rauhaa, jos Jaakko ei palaa!

"Läks uljaina poikani, Jaakko kun huus; miss' yksin nyt itken, on kumpua kuus. Suru eukkoni mursi, hän hautaan jo halaa, ei voiteta rauhaa, jos Jaakko ei palaa.

"Nyt taakaksi nään elon raskahan tän, on lapseni poissa ja kruunuton hän; mut kuolohan säilytän mieleni-alaa: ei voiteta rauhaa, jos Jaakko ei palaa!"

Ylämaan Heiska.

Ja Heiska huima, huolta vailla, läks reippain rinnoin sotimaan; nyt pattona on kaukomailla, ja häntä en nää milloinkaan. Oi, jos hän palais vaan! Oi, jos hän palais vaan! Nuo vuoret antaisin, jos kotiin Ylämaan Heiska palais vaan!

Kun muut käy maata uneen vaipuin, mä lähden humuun öisen haan; veet karvaat itken, — sydän kaipuin taas kotiin häntä halais vaan. Oi, jos hän palais vaan! Oi, jos hän palais vaan! Nuo vuoret antaisin, jos kotiin Ylämaan Heiska palais vaan!

Jos moni kelmi palkkans' saisi, ja roikkuis ruojat nuorassaan, taas onnenpäivät sarastaisi, ja Heiska pääsis palaamaan. Oi, jos hän palais vaan! Oi, jos hän palais vaan! Nuo vuoret antaisin, jos kotiin Ylämaan Heiska palais vaan!

Invernessin impi.

Oi, Invernessin sulo impi ei murheen hoivaa saada voi; hän karvaat veet nyt itkee vaan ja myöhään, varhain vaikeroi: "Drumossien taisto, Drumossien päivä, se raskaat tuskat mulle toi! Se taaton rakkaan tempas pois, se kolmen veikon haudan loi.

"Jäi käärinliinaks kunnaan heinä, min punahurme purppuroi; ja vieress' sorjin poika on, jot' impi koskaan ihannoi! Voi verikättäsi, julma herra, sua hurjaa murhamiestä voi! Sa monen mielen musersit, mi rauhaa vain ja hyvää soi."

Macphersonin jäähyväiset.

"Hyvästi tyrmät, yö ja hyy, ja kurjuus hornan suun! Macpherson joutuin selviytyy tuoss' alla hirsipuun!"

Käy keikkaillen, niin seikkaillen,
niin veikkaillen hän vaan.
Hän hyppäs, — kieppuin kierroksen,
jäi hirteen roikkumaan.

"Mi kuollessain? Sua, surma, hain, verikentät sadat näin: en häikäillyt, ja tänään nyt sun kohtaan pystypäin.

"Hei, siteet nää te päästäkää, ja miekan tuokoon ken! Ja miestäkään jos maassa nään, — mut muistoks sananen:

"Ain eläissäin mä iskin päin, tän kuolon petos toi! Syän leimuaa: en jäädä saa ja kostaa en mä voi.

"Hyvästi jo, sa aurinko, sees ilma, kaikki maa! Mies kunnoton vain raukka on, ken pelkää kuolemaa!"

Käy keikkaillen, niin seikkaillen, niin veikkaillen hän vaan. Hän hyppäs, — kieppuin
kierroksen, jäi hirteen roikkumaan.

John Otrapää.

Ja pyhät, kuulut kuninkaat, nuo viisaat Itämaan, he vannovivat: "John Otrapää on syypää kuolemaan".

He sahrat sai ja syvään tuon jo kynti multahan; he vannovivat: "John Otrapää sai julman kuoleman".

Mut kevät armas kerkeää jo satein vienoisin; John Otrapää, hän nousten taas sai kaikki ihmeihin.

Ja saapui suvi helteinen, nyt vahvaks varttui hän; pää keihäin asetettu on: "Pois tieltä urhon tän!"

Sai vakaa syys, ja silloin hän käy kalvaaks, painuu pää; kumara varsi ilmaisee: jo vaivat väsyttää!

Ja yhä vaan hän kelmistyi ja voipui vanhuuttaan; taas hälle julmat vainoojat voi näyttää raivoaan.

He käyriin aseinen polveen löi ja poikki silpas sen; he kytki hänet käreihin: "Mies kuoloon hirtehen!"

He nosti hänet riippumaan, kun syysyön myrsky soi; he kaatoi hänet selälleen ja löi ja mukkiloi.

He yli reunain vettä nyt kaas suureen sammioon: "Hei, alassuin John Otrapää, hän uikoon, — vajotkoon!"

Taas permannolle paiskattiin hän uusiin piinoihin: sai vatkailun, jos näytti vaan viel' elonmerkinkin.

Niin yli liekin paahtoivat he luut ja ytimet, ja myllynkivi vihdoinkin jo ruhjoi jättehät.

Mut sydänveret sarkoissa he juhloseuraan toi, ja into nousi ilmoihin ja riemu, kun he joi.

John Otrapää ol' uljas mies ja sankareita maan; siks rohkaistut, jos verta tuon vain huulin kosketkaan.

Se mieles murheet häätää pois, sun intoon, hehkuun saa! Se viihtää lesken kyynelvet, se syämet soinnuttaa.

Hei, onneks siis John Otrapään!
Hei, maljat pohjaan vaan!
Tuon suku suuri varttukoon
maass' Skottein ainiaan!

Pitkäst' aikaa.

Ei vanhat veikot unhoon jää ja välit ystäväin! Sa vanha veikko, terve, mies, taas pitkäst' aikaa näin!

Taas pitkäst' aikaa tavattiin, taas pitkäst' aikaa näin; hei, muistoin malja otetaan taas pitkäst' aikaa näin!

Me kaksi kautta kukastoin haat juostiin pilanpäin; on liesuiss' oltu, siitä kuin sun pitkäst' aikaa näin.

Me muinoin ruuha melottiin, vuon vettä läiskyttäin: veet tyrskyilleet on, siitä kuin sun pitkäst' aikaa näin.

Sa viljo veikko, kättä lyö ja kouraa kämmentäin; ja reilu ryyppy otetaan taas pitkäst' aikaa näin.

Kai täyden tuopin kestät, mies, voin taata itseäin: hei, muistoin malja otetaan taas pitkäst' aikaa näin!

Taas pitkäst' aikaa tavattiin, taas pitkäst' aikaa näin; hei, muistoin malja otetaan taas pitkäst' aikaa näin!

Ei ketään.

On mulla vaimo, lies, en jakoon päästä ketään; mua ei hae lautamies, enk' käreihin vie ketään.

Lie penni joutaviin, mut siit' en kiitä ketään; jos takuuseen en kelpaa, niin en lainoin kiusaa ketään.

Ma herrasmies en lie, mut pokkuroi en ketään; on miekka, lempo vie! — en liki laske ketään.

Vain vapaa, iloinen, en koskaan sure ketään! Jos ei mua kysy ken, en myös mä kysy ketään.

Saa rengit vetää unta.

Nyt aamuin unta vedetään, saa rengit vetää unta; jo valkovaippaan peittyi maa, ja lisää tulee lunta!

Kun puhkuu kylmä koillinen, lyö pöytään vaikka punta: se tuuli talvituisku on, — saa rengit vetää unta!

Vait istuu, värjyin kätöksään, tuo lintuin laulukunta; yö ehtoost' aamuun pitkä on, kun rengit vetää unta!

Nyt aamuin unta vedetään, saa rengit vetää unta; jo valkovaippaan peittyi maa, ja lisää tulee lunta!

Ken luhdin oveen kolkuttaa?

Ken luhdin oveen kolkuttaa?
Kukas muu kuin Findlay.
Pois joutuin vaan, — ei tulla saa!
Ois aikeet, sanoi Findlay.
Miks kopeloit kuin rosvo yön?
Kurki, sanoi Findlay.
Teet vielä vaikka minkä työn —
Sen takaan, sanoi Findlay.

Jos nousen nyt ja avannen, —
Avaa, sanoi Findlay;
mua valvotat kai kujeillen.
Sen takaan, sanoi Findlay.
Jos luhdiss' annan seistä sun, —
Anna, sanoi Findlay;
sä jäisit, pelkään, aamuhun. —
Sen takaan, sanoi Findlay.

Tän yön jos täällä viivyt nyt, —
Viivyn, sanoi Findlay;
teet toiste samat retkeilyt!
Sen takaan, sanoi Findlay.
Jos mitä luhdiss' sattuiskaan, —
Sattuu, sanoi Findlay;
kuin hiiri ole vaiti vaan!
Sen takaan, sanoi Findlay.

Ylämaan-naisen kehtolaulu.

Tuuti tuulan! armas Donald, pieni, ilmeinen Clanronald; tietää taattos, mistä saa reiman rosvon Ylämaa.

Tyydyt vielä kehtos koriin, suureks saat ja ryöstät oriin, vuoret viistät, notkelmat, kotiin lehmän talutat.

Puikkii poika miehen lailla lannon laajan rajamailla: heilan ryöstää, kiirein tuo Ylämaahan äidin luo!

Piru ja tulliherra.

Piru soitellen nilkutti kaupunkiin,
pois tanssitti tulliherran.
Kaikk' eukot ne huus: "Kas Kehnoa vaan!
No onneksi kaappaus kerran!"

Ja piru on pois, ja piru on pois,
piru pois vei tulliherran;
hän tanssi pois, hän tanssi pois,
pois tanssitti tulliherran!

Nyt maltaita pannaan, ja olvet ne käy, on tanssia, riemua kerran: Rakas murjaani musta, kiitos, kun pois sa tanssitit tulliherran!

Kakstahtiset näin, nelitahtiset näin, hypyt, tanssit, jos minkäkin verran; mut yks oli tanssi, ja sukkelin maan, pirun tanssi ja tulliherran.

Ja piru on pois, ja piru on pois, piru pois vei tulliherran; hän tanssi pois, hän tanssi pois, pois tanssitti tulliherran!

Surulaulu Nicolin Liisun kuolemasta.

Nicolin Liisu, tamma tuo, sai virkun eleet vereen; mut ohi Crainin nyt se ui Nith-virran myötä mereen.

Nicolin Liisu, tamma tuo, sai nähdä päivät pahat; Nith-virtaa nyt se mereen ui, ja poiss' on siltä nahat.

Nicolin Liisu papin luo jäi ajojuhdaks ennen; Nith-virtaa nyt se mereen ui, pois turskain saaliiks mennen.

Nicolin Liisu, tamma tuo, sai papin armot tietää; hän piinas sitä, ruoski, löi, mut koni paljon sietää!

Elämän talvi.

Oi, väike ehtoon viel' äsken lehtoon loi loiston hehkeän; yön sulo vihmeet toi ilmi ihmeet, näin kukkain päilyvän. Nyt talvi riemut vei, on poissa vihannuus! Mut kevät ehtii, ja puut ne lehtii, taas uhkuu into uus.

Vaan hyytä parmaan ei enää varmaan voi lientää kevätsäät! Tää varsi taipuu, se maahan vaipuu, kun riehuu tuulispäät. Niin raskas päivä on, yö vaivaks vanhuksen! Oi, onnen päivät ne iäks jäivät, jäi nuoruus kultainen!

Sä petyt, poika!

Sä petyt, poika! — Nainen jos lempimään sua taipuu, näät virvatulta vainen, mi harhaks pian haipuu.

Kas, tuuli liehuu ilvein, ja läikkyä meren pinta, käy ees-taas kulku pilvein: — niin vaihtuu naisen rinta.

Voi, viitsit juosta teitä, kun äkkäät keltahapset! Jos olet mies, niin heitä nuo turhat tyttölapset.

Hae oiva veikko, kaulaa sa kasta viininmehuin; kun enää et voi laulaa, käy maata, päivääs kehuin.

Sulo Jenni.

Missä on onni, min tunsin ma aamuin,
kun leivojen liverrys soi?
Missä on rauha, min äänetön metsä
suuss' illan mun mieleeni toi?

Enää en, seuraten mutkia virran,
nääh viehkeitä kukkia haan,
etsi en jälkiä häipyvän riemun;
käyn huolteni vallassa vaan.

Pois joko siis suvi laaksoista lähti?
Syys synkkäkö saapunut lie?
Ei toki! Kilvanhan ruusujen kisaan
sääät seijahat mettiset vie.

Kätkeä tahtoisin tunteeni salaan,
mut aikaa jo selville sain:
rintani kaikkien kaihojen syynä
sulo Jenni on, Jenni on vain!

Vuodet ei voi ikimurhetta lientää,
ja lohtua toivo ei tuo.

Niinpä nyt vaivaani vaalin, ja hoivaa
sulo tuskien auvo se suo.

Craigie-Burnin metsä.

Yön rauhaan Craigie-Burn jo jää, se aamun iloon herää, mut mulle kevään loisto tää vain murheen
syitä kerää.

Nään kukkain, lehvän versovan, yörastaan laulut soivat; mut rinnan raskaan vaivahan, oi, mistä
saisin hoivat?

En tuskaa tätä tunnustaa sais sulle, vaikka halaan; mut sydän lempeen ratkeaa, jos kauemmin sen
salaan.

Jos kylmäks mua kohtaan jäät ja lohtuas voit eittää, niin haudallein jo syksysäät varisseet lehdet
heittää.

Oma armas Maikki.

Sun ma olen, lemmittyin, oma armas Maikki; sun on sykkeet sydämeini, aatokseni kaikki.

Painun vasten poveas, sydän kaihoon vaipuu; vaikka epätoivoon jäin, huolet jälleen haipuu,

Pois jos käännät rusosuus lohdukkaan ja raikkaan, sulo silmäs pois jos luot, kuolen siihen paikkaan.

Mit' on elo lemmetön?
Yö, mi johti vaivaan.
Lempi päivänpaiste on,
riemun tuoja taivaan.

Jo kevät riemuisa saapuu hymyin.

Jo kevät riemuisa saapuu hymyin, ja kaikkoo talvi tuittupää; sulo taivas siintää, ja pilvet poutii, veet
kirkkaat rinteiltä syöksähtää. Säde vuorten huipuilla illoin valvoo, meri päilyy hohteess' aamukoin; koko
luonto riemuiten päivää palvoo, ma omaa Bellaani jumaloin.

Ja kevät kukkea kesään vaihtuu, syys keltaan käy, ja riehuu säät; jo silloin eessä on synkkä talvi, kunis
kevään riemuisan jälleen näät. Noin aika kierii, vuodet vierii, elo itse muuttuu ja vaihtuu noin; Mut
kuoloon asti ma intoisasti vain omaa Bellaani jumaloin.

Oi, ylhät ikitunturit.

Oi, ylhät ikitunturit sammalevuorten, emo-kantajat Clyde-joen ourujen nuorten, mihin paimenpojat
vuohensa soitellen vie, ja riistalle riekon on linnustajan tie! Mihin paimenpojat vuohensa soitellen vie, ja
riistalle riekon on linnustajan tie.

Ei Gowryn suvilaaksot, ei Forthin norot armaat niin mieltäni viehdä kuin vuorenselät harmaat;
lymyss' siimeisen rotkon on kirkas sinivuo, kaikk' aatokseni sinne käy lemmittyini luo. Lymyss' siimeisen
rotkon on kirkas sinivuo, kaikk' aatokseni sinne käy lemmittyini luo.

Ikitunturille nousen ma rinteiden laitaa, miss' ourut alas syöksyvät uomaansa kaitaa; siell' immen sulo
seuraan ma iltahan jään, ja huomaamatta hetket ne kiittää kerkeään. Siell' immen sulo seuraan ma
iltahan jään, ja huomaamatta hetket ne kiittää kerkeään.

Hän ei ole kaunein, vaikk' kaunis on mulle; ei kasvatusta hienoa vuorilla tulle. Hänen syntynsä on
halpa, kuin ollakin voi, mut lempensä kumpikin toisellensa soi. Hänen syntynsä on halpa, kuin ollakin
voi, mut lempensä kumpikin toisellensa soi.

Saa hätään sinut kauneus, jousin ja nuolin, punehduksin ja hymyin ja haaveilevin huolin! Äly, hienostus jos nuolia singauttaa, ne häikäisevät silmäs, kun haavan sydän saa. Äly, hienostus jos nuolia singauttaa, ne häikäisevät silmäs, kun haavan sydän saa.

Mut herttainen hyvyys ja silmän sulo kaipuu, min sähköisissä safiiri himmeäksi haipuu, syvä lempi, — mun syliinsä vangittuaan, on voittoisan impeni viehäkkeenä vaan. Syvä lempi, — mun syliinsä vangittuaan, on voittoisan impeni viehäkkeenä vaan.

Allan-virralla.

Vei tieni Allan-virran luo, kun länness' iltarusko nousi; haan leyhkät liehui, vilkkui vuo, ja kultalainein laiho sousti. Siell' lemmenlaulun kuulla sain; — mun tykki suonet tulisemmin, kun rinteet raikui kajahtain: "Sua sydämestäin, Anni, lemmin!

"En kuusainkätköön, sun ja mun, yön peikkoin koskaan päästä sallis; ja siunattu on hetki, kun siell' liiton teimme, tyttö kallis! Pääs painui vasten poveain, ja kuiskees soi: 'Sun iäks, kulta!' kun kesken kuumain suudelmain sa valat ikuiset sait multa." —

On kevään riemuks esikot, ja kesä viehtyy laidunmaihin; syys väriloistoon vehmastot luo tunnelmiinsa kaihokkaihin. Mut kaipuutas ei viihdä nuo, sua niin ei sykähdytä varmaan, ei sitä onnen hurmaa tuo, kuin silmäinluonti oman armaan!

Kaledonia.

Suven maat muka myrteistä ylpeillä voivat: siell' uhkeita tuoksuja, lounainen, tuot! Mua viehtävät rotkot ja rinteet loivat, sanajalkain ja ginstien kätkemät vuot. Mua viehtävät viidat ja pihlajat lehtoin, miss' siimeissä mulla on mökki ja lies; haan kielojen keskellä useinpa ehtoin käen kukkuissa siellä on, Hanna, sun ties!

Jää lounahan leyhkissä raskaiksi rinnat, Kaledoniass' siuhuvat raittihit säät! Suven mailla on puistoissa ylvähät linnat: vain sortoa siellä ja orjuutta näät! Sulo tuoksujen huumat ja kiehtovat keimat, ne hyljätä voit, Kaledonian mies; kuin tunturin tuulten on retkesi reimat, ja on ainoa kahlehes armahan ies!

Jos mikä lie!

Ken rehti-miesnä köyhyyttään on häpeissään ja mitä lie, se raukka jääköön nöyrytymään! Ei, pystyyn pää, jos mikä lie! Jos mikä lie ja mikä lie, lie halpa työs, tai mitä lie! Vain kullon leima sääty on, mies kultaa on, jos mikä lie.

Viis siitä, syökö kontistaan, on sarkainen, vai mikä lie! On houkka houkka loistossaan, mut mies on mies, jos miten lie! Jos mikä lie ja mikä lie, jos kiilloton ja mikä lie, niin suora mies, vaikk' köyhäkin on kuningas, jos mikä lie.

Kas pöyhkää, röyhkää nulikkaa, — ties, Loordiko, vai mikä lie! — jos sadatkin tuo pelkoon saa, hän nahjus on, jos mikä lie. Jos mikä lie ja mikä lie, jos helyt, tähdet mitä lie, mies itsenäinen näkee nuo ja naurahtaa, jos mikä lie.

Kuningas viittaa: valmis on parooni, kreivi, — mikä lie! — mut kunnonmiehen tekohon ei pysty hän, jos mikä lie. Jos mikä lie ja mikä lie, jos nimein sointu mikä lie, niin kykys, tarmos tunto tyynt' on ylempää, jos mikä lie.

Niin käyvän, oi, sa ihannoi, — ja käykin niin, jos mikä lie, — ett' tunnontyös ja kuntos myös vie valtaan sun, jos mikä lie. Jos mikä lie ja mikä lie, viel' aika saa, jos mikä lie, kun mies ja mies ne kautta maan on veljiä, jos mikä lie!

Jessy.

Elon onnea sulle, pieno!
Elon onnea sulle, pieno!
Olet armas kuin kohtaus lempiväin,
kuin jäähyväis-kyynel niin vieno, — Jessy!

Vaikk' koskaan et ole mun, ja jo toivokin turha ois, en mailman riemuihin vaihtaa sulo tuskani kaihoa vois, — Jessy!

Sees päivä mun murheiseksi saa, kun ma, toivoton, hempesi nään; mut terve, te yön unet armaat, ma silloin sun kaulaas jään, — Jessy!

Hymys enkelin-armaan suot, sun katseessas lempeä on; mut tunnustustas en pyydä: ero meidän on auttamaton! — Jessy!

Elon onnea sulle, pieno!
Elon onnea sulle, pieno!
Olet armas kuin kohtaus lempiväin,
kuin jäähyväis-kyynel niin vieno, — Jessy!

Muistutuksia ja selityksiä.

Siv Roobin. Kuvailee runoilijan omaa syntymää 25 tammik, 1759. — *Kyle* (myös *Coila*), kunta Ayrshiren piirikunnassa Ayr-virran rannalla, oli Burns'n syntymäseutu. — Kuninkaana oli Yrjö III, vv. 1727—60. — Hyväntuulisen runon johdosta on Stothard tehnyt hauskan taidekuvan.....16

Ruispientarella. Burns'n varhaisimpia runoja. Laulun sankaritar lienee Annie Ronald, sittemmin rouva Paterson, "vaikka tämä itse ei koskaan tahtonut sitä myöntää". Nuorena vuokralaisena Mossielissä v. 1784 Burns kävi ahkerasti hänen kodissaan ja oli ukko Ronaldin hyvässä suosiossa. — Kesäisin luhdit ja ruispientaret näyttelevät tärkeätä osaa nuorison tuttavuuksien teoissa Skotlannissa, samoin kuin Suomessakin! — Runosta Eduard Engel lausuu: "Saa kauan hakea, ennenkuin viime neljänkymmenen vuoden aikuisessa Englannin kirjallisuudessa tapaa ainoankaan laulun, missä ilmenee niin puhtaan-kainoa aistillisuutta".....18

Roobin leikkas ruista. Varhaisimpia Burns'n runoja. — Roobin on runoilija itse, — tytön kannalta katsottuna.....20

Montgomeryn Kerttu. Alkukielessä "*Montgomery's Peggy*", runoilijan kotiseudulla, Montgomeryn linnan läheisyydessä asuva neiti *Ellison Begbie*. Peggy vastaa Margaretaa. Samalle neidolle Burns on omistanut useita muita nuoruudenrunoja, käyttäen nimityksiä "*Meeri Morison*", "*Peggy Alison*", "*Tibbie Dunbar*" y. m. Runoilija kirjoittaa: "Hän (Ellison Begbie) oli kuuden tai kahdeksan kuukauden ajan kokonaan minun jumalattarenani". Neiti Begbie oli kasvanut verraten hienoissa elämänoloissa ja otti mielellään vastaan runoilijan huomaavaisuudet, kunnes eräänä päivänä ilmoitti hänelle menneensä kihloihin toisen kanssa, joka nähtävästi voi tarjota varmemmat toimeentulon ehdot.....22

Meeri Morison = Ellison Begbie. Kats. ylemp. muist.....23

Elli Dunbar = Ellison Begbie. Alkukielen nimi *Tibbie Dunbar* on vaihdettu suomalaisen korviin sulavampaan Elliin.....25

Afton-puro. Afton on pieni Nith-virran lisäjoki Ayrshiressä, lähellä runoilijan myöhempää kotia Ellislandissa.....26

Meeri. Meeri Campbell, runoilijan nuoruudenlemmitty, jolle hänen sydämellisimmät ja hienoimmat runoelmansa ovat omistetut. Runo on kirjoitettu Burns'n aikoessa jättää kotimaansa ja siirtyä Länsi-Intiaan, Jamaikkaan.....28

Ayrin rannalla. Burns'n jäähyväisruno syntymäseudulleen, kirjoitettu vähää ennen aiottua maastamuuttoa. *Coila* = Kyle, kats. siv. 16.....29

Pois Intiaan tule, Meeri. Intialla Burns tarkoittaa Länsi-Intiaa. Kats. muist. siv. 28.....31

Casslis-purolla. *Casslis*- l. *Cassilis*-puron ja *Girvan*-vuon rantamat Ayrshiressä ovat kuuluisat luonnonihanuudestaan. Runo on omistettu Meeri Campbellille.....37

Ylämaan Meeri = Meeri Campbell. Kihlatun morsiamensa äkkikuolemaa runoilija muistelee kaihoihin kautta elämänsä iän. Meeri oli nuori tyttölapsi, joka aamuisin kantoi maitoa Ayr-virran pohjoispuolella olevaan Montgomeryn linnaan. Lähimmät sukulaiset asuivat Ylämaassa.....38

Meerille taivaassa. Kirjoitettu Meeri Campbellin kuoleman kolmantena vuosipäivänä. Kohtaus, johon runoilija viittaa, tapahtui toukokuulla Ayr-virran rannalla, missä lempivät olivat koko päivän yhdessä. Meerin oli määrä seuraavana päivänä lähteä sukulaistensa luo Ylämaan länsi-osaan, jäädäkseen toistaiseksi sinne ja hankkiakseen itsellensä jonkinlaista vaatevarastoa avioliiton solmiamista varten. Lempivät asettuivat kummallekin puolen pientä puroa, pesivät kätensä ja vannoiivat sormet runoilijan lahjoittaman raamatun päällä toisilleen uskollisuutta, niin kauan kuin Montgomeryn hongikkorinteet vihannoivat ja purossa vesi virtasi. Paikkakunnan maalaisväestö osoittaa vieläkin orapihlajaa, jonka alla lemmityt olivat istuneet. Paluumatkallaan Ylämaasta lokakuulla Meeri sairastui kuumeeseen ja kuoli äkkiarvaamatta Greenockissa v. 1786. Myöhemmin on hänelle hautakivi pystytetty. Albert Träger lausuu: "Burns lempii maitotyttöä ja kohottaa halpasäätymisen lemmittynsä Tasson prinsessa Leonoran ja Byronin kreivitär Therese Quicciolin rinnalle, ja ylväs, rikas Englanti pystyttää v. 1842 muistokiven köyhän tytön haudalle".....40

Ballochmylen maat. Ballochmyle on kaunis, upea aateliskartano Ayr-virran rannalla lähellä Burnsien vuokratilaa Mossielissä. Runo on omistettu kartanonomistajan tyttärelle *Meeri Whitefordille*, sittemmin naimisissa Cranstonin kanssa. *Catrine* on kylä Ayrin rannalla.....42

Vaikk' kävis mistä tuulen tie. Kirjoitettu v. 1788 runoilijan nuorelle vaimolle Johannalle, o. s. Armour. Runoon kuului alkujaan vain kaksi ensimmäistä säkeistöä, joista Burns lausuu: "Tämän laulun kirjoitin vaimoni kunniaksi. Huom.! Oli lempiviikkojen aika". Vasta myöhemmin Burns jatkoi runoa, lisäten siihen neljä uutta säkeistöä. Runon aiheutti seikka, että Burns otettua haltuunsa Ellislandin vuokratilukset Nith-virran rannalla, nuori vaimo jäi aluksi vielä vanhempainsa kotiin Mauchliniin, kunnes asunto oli saatu vuokratilalla kuntoon. — *Clyde*, Skotlannin suurin virta. — Oikullinen sointujen kudonta esiintyy jo alkuperäisessä runossa.....43

Hannalle = Johanna Armourille. Kats. edell. muist.....46

Jos Parnassolle nousta voisin. Runoilijan tuliaislaulu nuorelle vaimolleen, hänen saapuessaan uuteen kotiinsa. Vrt. muist. siv. 43. —*Parnassos*, vuori Kreikassa, Apollon ja runotarten tyyssija. — *Corsincon*, Nith-virran lähdevuori.....47

On kaihoihin syynä mielitietty. Tämä laulu, joka on useille kielille käännetty, on ajateltava *neidon* lausumaksi kaipuuksi.....55

Viime suudelma nyt sulta. Runoelma lienee katsottava romanssiksi. Alkukielessä esiintyy tekaistulle vivahtava neidon nimi *Nancy*, vastaten sointuun *fancy*. (Suomennoksessa: tytti — sytti). Walter Scott lausuu runosta, että siinä on "tuhansien romaanien sisällisyys".....56

Jäi talven valta taa. Runoelman pohjana on kansanlaulu.....58

Niin vapaa olin, riemuinen. Burns kirjoittaa: "Laulun kuoro (s. o. 2:n ja 8:s säkeistö) on vanha, muu minun omaani". — Ballaadi perustuu Skotlannin maalaisväestön vanhaan tapaan kudottaa kankaansa omista langoistaan kaupungin ammattikutojilla. Jotta työ tulisi halvemmaksi, oltiin itse avuliaina kangasta kuteelle pantaessa.....61

Gallan rannalla. Runo on kirjoitettu kylärenkutuksen jatkoksi. Kuoron (1:sen ja 5:n säkeistön) on Burns saanut kansan suusta. *Galla* on Pohjanmereen virtaavan Tweed-joen syrjäjoki.....63

Meidän armas Perthin Maikki. Poikaparven ihailema neito on alkukielessä *Theniel Menzie*, joka nimi jää suomalaiselle oudoksi. Olen valinnut nimen *Perthin Maikki*, koska *Dye*-joki ja *Darletin* kauppala ovat Perthin piirikunnassa. Samaan tapaan on Gustav Legerlotz saksannoksessaan käyttänyt tunnusnimeä *"Allans* holdes Kind *Marie*". — Runo kirjoitettiin Burnsien ensimmäisellä matkalla Ylämaahan v. 1787, "jolloin runoilija, tanssittuaan kaiken yötä Pohjan veikeiden tyttöjen kanssa, aamulla malja kädessä tervehti päivää, sen noustessa yli Ben-Lomondin jäätiköiden".....65

Niin pitkä on ja kolkko yö. Vanhaa laulua mukailemalla kirjoitettu geeliläiseen kansansävelmään.....67

Bruce Bannockburnin taistelussa. Kuningas Robert Bruce voitti Bannockburnin taistelussa v. 1314 Englannin kuninkaan Edvard II:n ja turvasi siten Skotlannin itsenäisyyden. — Burns kirjoitti tämän ballaadin v. 1787 ukkosenilmalla metsässä, käytyään muinaista taistelukenttää katsomassa.....73

Hyvästi, maine Skotlannin! Tämän historiallisen ballaadin tapahtuma-aika johtaa meidät David II:n (vv. 1329—71) ja Edvard Baliolin välisiin taisteluihin ja on pantu vanhuksen suuhun, joka on ottanut osaa Skotlannin kansallissankarien, William Wallacen ja Robert Bruce'n vapaustaisteluun. Englannin kannattamana Edvard Baliol sai kuningas David II:n väliaikaisesti vangiksi. — Runoilija on kuitenkin näiden muinaisten aikain kehykseen kätkenyt omia ajatuksiaan myöhempäin aikain tapahtumista ja oman myötätuntonsa karkoitettua Stuartien hallitsijasukua kohtaan, antaen runoelmalleen värityksen, joka viittaa Cullodenin taistelun aikoihin. Mainitussa taistelussa (v. 1746) viimeinen Stuart-suvun valtaankyrtä joutui tappiolle. — *Tweed* ja *Sark* ovat Skotlannin rajajokia Englantia vastaan.....75

Kuningatar Maria Stuartin valitus. Skotlannin kaunis, kevytmielinen, onneton kuningatar Maria Stuart (vv. 1560—1568) sai viettää lähes kaksikymmentä vuotta läheisen sukulaisensa, Englannin kuningattaren Elisabetin vankeudessa, kunnes Elisabet hänet mestautti v. 1587. — Maria Stuart oli ollut Ranskan kuninkaan Frans II:n puoliso. Tämän kuoltua (v. 1560) hän otti perintömaansa, Skotlannin, kruunun haltuunsa. — Maria Stuartin poika Jaakko nousi Elisabetin viime säädöksen mukaan yhdistetyn Englannin, Skotlannin ja Irlannin valtaistuimelle ja hallitsi Suurbritanniaa Jaakko I:n nimellä (vv. 1603—1625).....77

Maanpakolainen. Ballaadin kuvaama aika on v. 1690, jolloin karkoitettu Jaakko II Stuart Ranskan ja Skotlannin katolilaisten avustamana oli noussut maihin Irlannissa, voittaakseen takaisin kruununsa Wilhelm III:lta, mutta kärsi tappion Boyne-joen taistelussa. Ballaadin sisällys kokonaisuudessaan on pantu irlantilaisen neidon suuhun, jonka skotlantilainen ritari on onnetoman taistelun jälkeen henkipattona lähtenyt maanpakoon. Neito muistelee yksityiskohdittain ritarinsa lauseita ja viime eleitä eronhetkenä.....80

Hatun keikkua anna! Ylämaasta Alamaahan (Lawland) muuttanut poika kulkee sotarivissä armaansa ikkunan ohi taisteluun Stuart-suvun puolesta. Aika on vähää ennen Cullodenin taistelua v. 1746. Vrt. muist. siv. 75.....82

Ei voiteta rauhaa, jos Jaakko ei palaa. Karkoitettu Jaakko II Stuart on kärsinyt tappion Boyne-joella v. 1690. Kapinaan nousseita Skotlannin katolilaisia kohtaa rangaistus ja vaino. Vrt. muist. siv. 80.....83

Ylämaan Heiska on lähtenyt Amerikkaan Cullodenin onnetoman taistelun jälkeen v. 1746. Vrt. muist. siv. 75.....85

Invernessin impi. Inverness on Skotlannin Ylämaan pääkaupunki, Drumossie Cullodenin taistelukentällä oleva kangasmaa; Vrt. muist. siv. 75. Cullodenin taistelussa v. 1746 joutui Stuartien asia kerta kaikkiaan häviölle, ja Englannin käskynhaltija, herttua Wilhelm toimeenpani heti sen jälkeen ankaran verioikeuden ja koston Skotlannin Ylämaassa.....87

Macphersonin jäähyväiset. James Macpherson, suunnattomista ruumiinvoimistaan ja rohkeudestaan kuuluisa sissi ja klaanipäällikkö eli 1700-luvun alkupuolella. Hänet vangittiin salakavalasti ja hirtettiin joko Invernessissä tai Bauchissa, kertoo Walter Scott. Hirsipuun telineellä hän soitti rakkaalla viulullaan viime sävelmänsä, joka hänestä on saanut nimensä, ja tarjosi käsi ojossa viulunsa sille, joka ottaisi soittaakseen samat sävelet yli hänen ruumiinsa. Kun läsnäolevan klaanin miehet olivat vaiti, hän iski viulun teloittajan päähän ja teki kuolonhyppäyksensä. Macphersonin kuuden jalan mittainen kalpa on vieläkin nähtävänä Fifen kreivin asialissa Duff-Housessa. — Burns on muodostanut ballaadinsa "Macphersonin kerskaus" nimisestä kansanlaulusta, jota hän on karsinut, jatkanut, parannellut ja pyöristellyt.....88

Ei ketään. Tällä runolla Burns tervehti nuorta vaimoan Hannaa, hänen saapuessaan Ellislandin vuokratilalle ja astuessaan yli tuvan kynnyksen. Vrt. muist. siv. 43. Runoilija lausui usein, että hänen onnellisin aikansa oli ensimmäinen talvi Ellislandissa (vv. 1788—89), jolloin hän sai elää perhe-elämää ensi kerran oman kurkikirren alla. — Runomitta ja kertaussana *ei ketään* (naebody) on kansanlaulusta lainattu.....96

Saa rengit vetää unta. Burns kirjoittaa: "Tämän laulun kuoro (s. o. 1:n ja 4:jäs säkeistö) on vanha, molemmat muut säkeistöt ovat minun omani".....98

Ylämaan-naisen kehtolaulu. Klaani-järjestelmän aikana oli rosvous ja naisen ryöstö 1700-luvun alkupuolella vielä varsin yleistä Ylämaassa. Rosvoretket tehtiin Alamaan laajoille rannoille.....102

Piru ja tulliherra. Kirjoitettu v. 1792, Burns'n yksin vartioidessa eräänä myrskyisenä talviyönä salakuljetuslaivaa, joka pääsi livahtamaan, kun hänen apulaisensa eivät ajoissa saapuneet virkaansa hoitamaan. Runo on hauska todistus runoilijan itseironiasta, mutta osoittanee myöskin, kuinka väärässä

Nicolin Liisun kuolema. Burns oli ystävältään, Edinburghin korkeakoulun opettajalta *William Nicolilta* saanut Ellislandin vuokratilalle lahjaksi jo vanhahkon hevosen, joka aikaisemmin oli ollut presbyteriläisen papin oma. Hyvästä hoidosta huolimatta hevonen sai taudin ja kuoli runoilijan suruksi. Katkeran mielensä hän purki ivalauluun. — *Crain* (myös Clouden), *Nith-virran* syrjäjoki. Viimemainitun rannalla oli runoilijan koti.....105

Sulo Jenni. Burns sin myöhäisimpiä runoja. Omistettu Jane Lorimerille, harvinaisen kauniille ja henkeväälle rouvalle, joka lyhyen avioliiton jälkeen oli eronnut miehestään, ja "oli Burns sin viimeisinä elinvuosina hänen runottarensa".....110

Craigie-Burn. Dumfriesin lähellä oleva metsä, jossa runoilija mielellään käveli ja missä hän ensin tutustui Jane Lorimeriin.....112

Oma armas Maikki. Burns sin loppu-ialtä. Lempensä "esineet" runoilija usein salasi tekaistujen nimien verhoon. Alkukielessä on neidon nimenä epätavallinen *Nancy*, säkeen "ev'ry rovin' fancy" vastineena. Kun nimellä sellaisenaan ei tässä ole merkitystä, on se vaihdettu nimeen Maikki, joka etsimättä antaa vastasäkeen "aatokseni kaikki".....114

Jo kevät riemuisa saapuu hymyin. Runoelma on viime aikoihin saakka pysynyt nuorison lempilauluna Nith-virran laaksossa.....116

Oi, ylhät ikitunturit. Runoelma on muuttunut yleiseksi kansanlauluksi. — *Clyde* virtaa länttä kohden valtamereen, *Forth* läpi *Gowryn* viljavain laaksojen Pohjanmereen.....117

Allan-virralla. *Allan* on Ylämaan sisäosissa Grampian-vuorten alueella, minne runoilija teki retkeilyn kesällä v. 1793. Hän istahti kesä-iltana orapihlajan alle ja kirjoitti siinä samassa laulunsa alusta loppuun valmiiksi. Aiheen hän sai vanhasta, arvottomasta renkutuksesta "My love Annie's very bonnie", jonka tapahtumapaikka on Allan-virralla. Seuraavana aamuna hän kirjoitti Edinburghiin ystävälleen, toimittaja G. Thomsonille: "Sen minä sanon: tässä saat hyvän laulun!".....120

Kaledonia, Skotlannin vanha, runollinen nimitys. Runo kirjoitettiin v. 1795. — *Hannalla* runoilija tarkoittaa omaa vaimoaan. — Burns sin elämäkertoja, Allan Cunningham, lausuu: "Oivallisessa Kaledonia-laulussa yhtyy puolison-rakkaus isänmaan-rakkauteen, ja on laulu tavattoman laajalti levinnyt".....122

Jos mikä lie! Kertaussanat ja sävelmä ovat peräisin vanhasta skottilaisesta laulusta. Tämän jyhkeän miehekkään, itsetietoisen ja kansanvaltaisen runoelman Burns kirjoitti v. 1795. Jos Burns sin koko runollinen tuotanto häviäisi, niin että siitä säilyisivät vain runot "Hyvästi, Ylämaa!", "Meerille taivaassa" ja "Jos mikä lie", niin nämä yksistään riittäisivät tekemään Burns sin suureksi lyyrikoksi.....123

Jessy. Kirjoitettu Jessy Lewarsille, jonka hellä huolenpito lievensi kuolevan runoilijan viimeisiä raskaita päiviä, "ja jos laulussa saavutettu kuolemattomuus on katsottava palkinnoksi, niin hän on palkinnon saanut", lausuu Allan Cunningham. Kahdeksantoista-vuotias Jessy Lewars oli runoilijan ystävän ja virkakumppanin sisar ja itse läheisissä ystävyys-suhteissa Burns sin puolisoon.....126

Sisällys:

Siv.

<i>Robert Burns sin elämästä</i>	5
<i>Lauluja ja ballaadeja</i>	13
Hyvästi, Ylämaa!.....	15
Roobin.....	16
Ruispienarella.....	18
Roobin leikkas ruista.....	20
Montgomeryn Kerttu.....	22
Meeri Morison.....	23
Elli Dunbar.....	25
Afton-puro.....	26
Meeri.....	28
Ayrin rannalla.....	29
Pois Intiaan tule, Meeri!.....	31

Mun kultani on ruusunen.....	33
Hän veitikka on pieno.....	35
Casslis-purolla.....	37
Ylämaan Meeri.....	38
Meerille taivaassa.....	40
Ballochmylen maat.....	42
Vaikk' kävis mistä tuulen tie.....	43
Hannalle.....	46
Jos Parnassolle nousta voisin.....	47
John Anderson.....	49
Tarhuri Jörö-Jaakko.....	50
Tullut läpi viljan.....	51
Jaska, sa siellä!.....	53
On kaihoin syynä mielitetty.....	55
Viime suudelma nyt sulta.....	56
Jäi talven valta taa.....	58
Mieleni on raskas.....	60
Niin vapaa olin, riemuinen.....	61
Gallan rannalla.....	63
Meidän armas Perthin Maikki.....	65
Niin pitkä on ja kolkko yö.....	67
Jo taatto kielsi, äiti kielsi.....	69
Myllärin Miska.....	70
Vekkuli-Ville.....	71
Bruce Bannockburnin taistelussa.....	73
Hyvästi, maine Skotlannin!.....	75
Kuningatar Maria Stuartin valitus.....	77
Maanpakolainen.....	80
Hatun keikkua anna!.....	82
Ei voiteta rauhaa, jos Jaakko ei palaa.....	83
Ylämaan Heiska.....	85
Invernessin impi.....	87
Macphersonin jäähyväiset.....	88
John Otrapää.....	90
Pitkäst' aikaa.....	94
Ei ketään.....	96
Saa rengit vetää unta.....	98
Ken luhdin oveen kolkuttaa?.....	100
Ylämaan-naisen kehtolaulu.....	102
Piru ja tulliherra.....	103
Nicolin Liisun kuolema.....	105
Elämän talvi.....	107
Sä petyt, poika!.....	108
Sulo Jenni.....	110
Craigie-Burnin metsä.....	112
Oma armas Maikki.....	114
Jo kevät riemuisa saapuu hymyin.....	116
Oi, ylhät ikitunturit.....	117
Allan-virralla.....	120
Kaledonia.....	122
Jos mikä lie!.....	123
Jessy.....	126
<i>Muistutuksia ja selityksiä.....</i>	<i>129</i>

*** END OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK LAULUJA JA BALLAADEJA ***

Updated editions will replace the previous one—the old editions will be renamed.

Creating the works from print editions not protected by U.S. copyright law means that no one owns a United States copyright in these works, so the Foundation (and you!) can copy and distribute it in the United States without permission and without paying copyright royalties. Special rules, set forth in the General Terms of Use part of this license, apply to copying and distributing Project Gutenberg™ electronic works to protect the PROJECT GUTENBERG™ concept and trademark. Project Gutenberg is a registered trademark, and may not be used if you charge for an eBook,

except by following the terms of the trademark license, including paying royalties for use of the Project Gutenberg trademark. If you do not charge anything for copies of this eBook, complying with the trademark license is very easy. You may use this eBook for nearly any purpose such as creation of derivative works, reports, performances and research. Project Gutenberg eBooks may be modified and printed and given away—you may do practically ANYTHING in the United States with eBooks not protected by U.S. copyright law. Redistribution is subject to the trademark license, especially commercial redistribution.

START: FULL LICENSE
THE FULL PROJECT GUTENBERG LICENSE
PLEASE READ THIS BEFORE YOU DISTRIBUTE OR USE THIS WORK

To protect the Project Gutenberg™ mission of promoting the free distribution of electronic works, by using or distributing this work (or any other work associated in any way with the phrase “Project Gutenberg”), you agree to comply with all the terms of the Full Project Gutenberg™ License available with this file or online at www.gutenberg.org/license.

Section 1. General Terms of Use and Redistributing Project Gutenberg™ electronic works

1.A. By reading or using any part of this Project Gutenberg™ electronic work, you indicate that you have read, understand, agree to and accept all the terms of this license and intellectual property (trademark/copyright) agreement. If you do not agree to abide by all the terms of this agreement, you must cease using and return or destroy all copies of Project Gutenberg™ electronic works in your possession. If you paid a fee for obtaining a copy of or access to a Project Gutenberg™ electronic work and you do not agree to be bound by the terms of this agreement, you may obtain a refund from the person or entity to whom you paid the fee as set forth in paragraph 1.E.8.

1.B. “Project Gutenberg” is a registered trademark. It may only be used on or associated in any way with an electronic work by people who agree to be bound by the terms of this agreement. There are a few things that you can do with most Project Gutenberg™ electronic works even without complying with the full terms of this agreement. See paragraph 1.C below. There are a lot of things you can do with Project Gutenberg™ electronic works if you follow the terms of this agreement and help preserve free future access to Project Gutenberg™ electronic works. See paragraph 1.E below.

1.C. The Project Gutenberg Literary Archive Foundation (“the Foundation” or PGLAF), owns a compilation copyright in the collection of Project Gutenberg™ electronic works. Nearly all the individual works in the collection are in the public domain in the United States. If an individual work is unprotected by copyright law in the United States and you are located in the United States, we do not claim a right to prevent you from copying, distributing, performing, displaying or creating derivative works based on the work as long as all references to Project Gutenberg are removed. Of course, we hope that you will support the Project Gutenberg™ mission of promoting free access to electronic works by freely sharing Project Gutenberg™ works in compliance with the terms of this agreement for keeping the Project Gutenberg™ name associated with the work. You can easily comply with the terms of this agreement by keeping this work in the same format with its attached full Project Gutenberg™ License when you share it without charge with others.

1.D. The copyright laws of the place where you are located also govern what you can do with this work. Copyright laws in most countries are in a constant state of change. If you are outside the United States, check the laws of your country in addition to the terms of this agreement before downloading, copying, displaying, performing, distributing or creating derivative works based on this work or any other Project Gutenberg™ work. The Foundation makes no representations concerning the copyright status of any work in any country other than the United States.

1.E. Unless you have removed all references to Project Gutenberg:

1.E.1. The following sentence, with active links to, or other immediate access to, the full Project Gutenberg™ License must appear prominently whenever any copy of a Project Gutenberg™ work (any work on which the phrase “Project Gutenberg” appears, or with which the phrase “Project Gutenberg” is associated) is accessed, displayed, performed, viewed, copied or distributed:

This eBook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this eBook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you will have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

1.E.2. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is derived from texts not protected by U.S. copyright law (does not contain a notice indicating that it is posted with permission of the copyright holder), the work can be copied and distributed to anyone in the United States without paying any fees or charges. If you are redistributing or providing access to a work with the phrase “Project Gutenberg” associated with or appearing on the work, you must comply either with the requirements of paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 or obtain permission for the use of the work and the Project Gutenberg™ trademark as set forth in paragraphs 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.3. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is posted with the permission of the

copyright holder, your use and distribution must comply with both paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 and any additional terms imposed by the copyright holder. Additional terms will be linked to the Project Gutenberg™ License for all works posted with the permission of the copyright holder found at the beginning of this work.

1.E.4. Do not unlink or detach or remove the full Project Gutenberg™ License terms from this work, or any files containing a part of this work or any other work associated with Project Gutenberg™.

1.E.5. Do not copy, display, perform, distribute or redistribute this electronic work, or any part of this electronic work, without prominently displaying the sentence set forth in paragraph 1.E.1 with active links or immediate access to the full terms of the Project Gutenberg™ License.

1.E.6. You may convert to and distribute this work in any binary, compressed, marked up, nonproprietary or proprietary form, including any word processing or hypertext form. However, if you provide access to or distribute copies of a Project Gutenberg™ work in a format other than “Plain Vanilla ASCII” or other format used in the official version posted on the official Project Gutenberg™ website (www.gutenberg.org), you must, at no additional cost, fee or expense to the user, provide a copy, a means of exporting a copy, or a means of obtaining a copy upon request, of the work in its original “Plain Vanilla ASCII” or other form. Any alternate format must include the full Project Gutenberg™ License as specified in paragraph 1.E.1.

1.E.7. Do not charge a fee for access to, viewing, displaying, performing, copying or distributing any Project Gutenberg™ works unless you comply with paragraph 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.8. You may charge a reasonable fee for copies of or providing access to or distributing Project Gutenberg™ electronic works provided that:

- You pay a royalty fee of 20% of the gross profits you derive from the use of Project Gutenberg™ works calculated using the method you already use to calculate your applicable taxes. The fee is owed to the owner of the Project Gutenberg™ trademark, but he has agreed to donate royalties under this paragraph to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation. Royalty payments must be paid within 60 days following each date on which you prepare (or are legally required to prepare) your periodic tax returns. Royalty payments should be clearly marked as such and sent to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation at the address specified in Section 4, “Information about donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation.”
- You provide a full refund of any money paid by a user who notifies you in writing (or by e-mail) within 30 days of receipt that s/he does not agree to the terms of the full Project Gutenberg™ License. You must require such a user to return or destroy all copies of the works possessed in a physical medium and discontinue all use of and all access to other copies of Project Gutenberg™ works.
- You provide, in accordance with paragraph 1.F.3, a full refund of any money paid for a work or a replacement copy, if a defect in the electronic work is discovered and reported to you within 90 days of receipt of the work.
- You comply with all other terms of this agreement for free distribution of Project Gutenberg™ works.

1.E.9. If you wish to charge a fee or distribute a Project Gutenberg™ electronic work or group of works on different terms than are set forth in this agreement, you must obtain permission in writing from the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the manager of the Project Gutenberg™ trademark. Contact the Foundation as set forth in Section 3 below.

1.F.

1.F.1. Project Gutenberg volunteers and employees expend considerable effort to identify, do copyright research on, transcribe and proofread works not protected by U.S. copyright law in creating the Project Gutenberg™ collection. Despite these efforts, Project Gutenberg™ electronic works, and the medium on which they may be stored, may contain “Defects,” such as, but not limited to, incomplete, inaccurate or corrupt data, transcription errors, a copyright or other intellectual property infringement, a defective or damaged disk or other medium, a computer virus, or computer codes that damage or cannot be read by your equipment.

1.F.2. LIMITED WARRANTY, DISCLAIMER OF DAMAGES - Except for the “Right of Replacement or Refund” described in paragraph 1.F.3, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the owner of the Project Gutenberg™ trademark, and any other party distributing a Project Gutenberg™ electronic work under this agreement, disclaim all liability to you for damages, costs and expenses, including legal fees. YOU AGREE THAT YOU HAVE NO REMEDIES FOR NEGLIGENCE, STRICT LIABILITY, BREACH OF WARRANTY OR BREACH OF CONTRACT EXCEPT THOSE PROVIDED IN PARAGRAPH 1.F.3. YOU AGREE THAT THE FOUNDATION, THE TRADEMARK OWNER, AND ANY DISTRIBUTOR UNDER THIS AGREEMENT WILL NOT BE LIABLE TO YOU FOR ACTUAL, DIRECT, INDIRECT, CONSEQUENTIAL, PUNITIVE OR INCIDENTAL DAMAGES EVEN IF YOU GIVE NOTICE OF THE POSSIBILITY OF SUCH DAMAGE.

1.F.3. LIMITED RIGHT OF REPLACEMENT OR REFUND - If you discover a defect in this electronic work within 90 days of receiving it, you can receive a refund of the money (if any) you paid for it by

sending a written explanation to the person you received the work from. If you received the work on a physical medium, you must return the medium with your written explanation. The person or entity that provided you with the defective work may elect to provide a replacement copy in lieu of a refund. If you received the work electronically, the person or entity providing it to you may choose to give you a second opportunity to receive the work electronically in lieu of a refund. If the second copy is also defective, you may demand a refund in writing without further opportunities to fix the problem.

1.F.4. Except for the limited right of replacement or refund set forth in paragraph 1.F.3, this work is provided to you 'AS-IS', WITH NO OTHER WARRANTIES OF ANY KIND, EXPRESS OR IMPLIED, INCLUDING BUT NOT LIMITED TO WARRANTIES OF MERCHANTABILITY OR FITNESS FOR ANY PURPOSE.

1.F.5. Some states do not allow disclaimers of certain implied warranties or the exclusion or limitation of certain types of damages. If any disclaimer or limitation set forth in this agreement violates the law of the state applicable to this agreement, the agreement shall be interpreted to make the maximum disclaimer or limitation permitted by the applicable state law. The invalidity or unenforceability of any provision of this agreement shall not void the remaining provisions.

1.F.6. INDEMNITY - You agree to indemnify and hold the Foundation, the trademark owner, any agent or employee of the Foundation, anyone providing copies of Project Gutenberg™ electronic works in accordance with this agreement, and any volunteers associated with the production, promotion and distribution of Project Gutenberg™ electronic works, harmless from all liability, costs and expenses, including legal fees, that arise directly or indirectly from any of the following which you do or cause to occur: (a) distribution of this or any Project Gutenberg™ work, (b) alteration, modification, or additions or deletions to any Project Gutenberg™ work, and (c) any Defect you cause.

Section 2. Information about the Mission of Project Gutenberg™

Project Gutenberg™ is synonymous with the free distribution of electronic works in formats readable by the widest variety of computers including obsolete, old, middle-aged and new computers. It exists because of the efforts of hundreds of volunteers and donations from people in all walks of life.

Volunteers and financial support to provide volunteers with the assistance they need are critical to reaching Project Gutenberg™'s goals and ensuring that the Project Gutenberg™ collection will remain freely available for generations to come. In 2001, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation was created to provide a secure and permanent future for Project Gutenberg™ and future generations. To learn more about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation and how your efforts and donations can help, see Sections 3 and 4 and the Foundation information page at www.gutenberg.org.

Section 3. Information about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

The Project Gutenberg Literary Archive Foundation is a non-profit 501(c)(3) educational corporation organized under the laws of the state of Mississippi and granted tax exempt status by the Internal Revenue Service. The Foundation's EIN or federal tax identification number is 64-6221541. Contributions to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation are tax deductible to the full extent permitted by U.S. federal laws and your state's laws.

The Foundation's business office is located at 809 North 1500 West, Salt Lake City, UT 84116, (801) 596-1887. Email contact links and up to date contact information can be found at the Foundation's website and official page at www.gutenberg.org/contact

Section 4. Information about Donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

Project Gutenberg™ depends upon and cannot survive without widespread public support and donations to carry out its mission of increasing the number of public domain and licensed works that can be freely distributed in machine-readable form accessible by the widest array of equipment including outdated equipment. Many small donations (\$1 to \$5,000) are particularly important to maintaining tax exempt status with the IRS.

The Foundation is committed to complying with the laws regulating charities and charitable donations in all 50 states of the United States. Compliance requirements are not uniform and it takes a considerable effort, much paperwork and many fees to meet and keep up with these requirements. We do not solicit donations in locations where we have not received written confirmation of compliance. To SEND DONATIONS or determine the status of compliance for any particular state visit www.gutenberg.org/donate.

While we cannot and do not solicit contributions from states where we have not met the solicitation requirements, we know of no prohibition against accepting unsolicited donations from donors in such states who approach us with offers to donate.

International donations are gratefully accepted, but we cannot make any statements concerning tax treatment of donations received from outside the United States. U.S. laws alone swamp our small staff.

Please check the Project Gutenberg web pages for current donation methods and addresses. Donations are accepted in a number of other ways including checks, online payments and credit card donations. To donate, please visit: www.gutenberg.org/donate

Section 5. General Information About Project Gutenberg™ electronic works

Professor Michael S. Hart was the originator of the Project Gutenberg™ concept of a library of electronic works that could be freely shared with anyone. For forty years, he produced and distributed Project Gutenberg™ eBooks with only a loose network of volunteer support.

Project Gutenberg™ eBooks are often created from several printed editions, all of which are confirmed as not protected by copyright in the U.S. unless a copyright notice is included. Thus, we do not necessarily keep eBooks in compliance with any particular paper edition.

Most people start at our website which has the main PG search facility: www.gutenberg.org.

This website includes information about Project Gutenberg™, including how to make donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, how to help produce our new eBooks, and how to subscribe to our email newsletter to hear about new eBooks.